

Kyrkoårets betydelse

Två kyrkoårsordningar i sociologisk och religionspsykologisk belysning av Peter L. Berger och Thomas Luckmanns kunskapssociologi samt Hjalmar Sundéns rollteori

Självständigt arbete i AA232, 15hp
Samuel Björling
Examinator: Mikael Hallenius
Handledare: Göran Sahlberg
Examinationsdatum: 2016-05-25

Abstract

Vad denna uppsats vill göra att utforska och beskriva kyrkoårets betydelse för individen. För att göra detta kommer uppsatsen fokusera på två olika kyrkoårsordningar (1) Den svenska evangelieboken och (2) The Narrative Lectionary. Den förstnämnda ordningen är den ordning som brukas av Svenska Kyrkan men också fler kyrkor i Sverige. Den andra ordningen initierades av professorerna Rolf Jacobson och Craig Koester vid Luther Seminary i USA. En begreppsapparat hämtad från Peter L. Berger och Thomas Luckmanns kunskapssociologi och Hjalmar Sundéns rollteori fungerar som det ingångsperspektiv varigenom kyrkoåret beskrivs och tolkas. Uppsatsen har som övergripande fokusområden från kunskapssociologin berört begrepp som "symboliskt universum" och "plausibilitetsstruktur". Ur ett religionspsykologiskt perspektiv har fokusområdet handlat om huruvida religiösa upplevelser främjas genom kyrkoårsordningarna. Resultatet av analysen visar att kyrkoåret utifrån de två ordningarna kan beskrivas som ett symboliskt universum och en plausibilitetsstruktur även om det kan finnas vissa förbehåll. Det framkommer också utifrån rollteorin den betydelse bibeltexterna och dess variation kan tänkas ha för individens religiösa upplevelser.

Nyckelord: *Kyrkoåret, kunskapssociologi, symboliskt universum, plausibilitetsstruktur, Peter L. Berger, Thomas Luckmann, Hjalmar Sundén, rollteori, religionspsykologi, Den svenska evangelieboken, The Narrative Lectionary, Svenska kyrkan.*

Innehållsförteckning

Kapitel 1: Introduktion	1
1.1 Inledning	1
1.2 Syfte och problemformuleringar	2
1.3 Avgränsning	2
1.4 Analysmaterial	3
1.5 Metod	4
1.6 Disposition	5
Kapitel 2: Forskningsöversikt	6
2.1 Inledning	6
2.2 De teoretiska ingångsperspektiven	8
2.2.1 Peter L. Berger och Thomas Luckmanns Kunskapssociologi	8
2.2.1.1 Symboliskt universum	9
2.2.1.2 Plausibilitetsstruktur	10
2.2.2 Hjalmar Sundéns rollteori	11
2.3 Kyrkoår	14
2.3.1 Kyrkoåret ur ett liturgiskt perspektiv	14
2.3.2 Kyrkoåret ur ett kyrkohistoriskt perspektiv	14
2.3.3 Kyrkoåret ur ett teologiskt perspektiv	16
2.3.4 Den svenska evangelieboken	17
2.3.4.1. Om Den svenska evangelieboken	17
2.3.4.2. Den svenska evangeliebokens uppbyggnad	18
2.3.5 The Narrative Lectionary	19
2.3.5.1 Om The Narrative Lectionary	19
2.3.5.2 The Narrative Lectionary uppbyggnad	20
Kapitel 3: Resultat	22
3.1 Analys av Den svenska evangelieboken	22
3.1.1 Övergripande analys av ordningen som helhet	22
3.1.1.1 Peter L. Berger och Thomas Luckmanns Kunskapssociologi	22
3.1.1.2 Hjalmar Sundéns rollteori	28
3.1.2 Exemplifierande analys av en söndag ur Den svenska evangelieboken	31
3.1.2.1 Gammatestamentlig text: 1 Mos 50:15-21	32
3.1.2.2 Episteltext: 2 Thess 3:1-5	33
3.1.2.3 Evangelietext: Matt 18:15-20	33
3.1.2.4 Psaltartext: Ps 78:35-39	34
3.2 Analys av The Narrative Lectionary	35
3.2.1 Övergripande analys av ordningen som helhet	35
3.2.1.1 Peter L. Berger och Thomas Luckmanns Kunskapssociologi	35
3.2.1.2 Hjalmar Sundéns rollteori	40
3.2.2 Exemplifierande analys av en söndag ur The Narrative Lectionary	42
3.2.2.1 Gammatestamentlig predikotext: 2 Kung 5:1-14	42
3.2.2.2 Nytestamentlig läsning: Matt 8:2-3	43
Kapitel 4: Diskussion	45
4.1 Inledning	45
4.2 Slutsats och diskussion	45
4.3 Metodval	47
4.4 Konsekvenser för resultatet	48
4.5 Uppslag för vidare forskning	49

Litteraturförteckning.....	50
Tryckta källor	50
Internet.....	51

Kapitel 1: Introduktion

1.1 Inledning

Inom delar av frikyrkan, både internationellt och i svensk kontext tycker jag mig se ett växande intresse för de historiska kyrkorna och dess traditioner.¹ Det jag uppfattar att människor längtar efter hos de historiska kyrkorna handlar om historisk förankring, långsiktighet, hållbar och regelbunden rytm för en god kristen livsstil.

Inom frikyrkan i Sverige har kommuniteten på Bjärka Säby med Peter Halldorf m.fl. under många år verkat för ett bejakande av de historiska kyrkornas traditioner. På senare tid är det kanske pingstförsamlingen United i Malmö med dess pastor Magnus Persson som tydligast gett uttryck för en sådan återupptäckt. De har gått från att fira en gudstjänst med mycket moderna uttryck till idag fira en mer liturgisk gudstjänst.²

Kanske skulle man kunna se det växande intresset för de historiska kyrkorna som en reaktion mot tidsandan vi lever i med stark konsumism och underhållningskultur som påverkar oss som kristna och det sett vi firar gudstjänst. Ett bidrag till det öppna samtalet om gudstjänsten och dess utveckling i den tid vi lever utifrån en svensk frikyrklig kontext är boken ”Söndag – gudstjänst i en ny tid”. I den boken visionerar tolv författare från olika kyrkliga sammanhang om framtidens gudstjänstliv.³

Jag är personligen en av de med frikyrklig karismatisk bakgrund som mer och mer kommit att uppskatta och låtit sig berikas av de historiska kyrkornas rytm och traditioner. Jag har kommit att intressera mig för hur tron håller sig levande i den troendes liv. Vilken betydelse har kyrkan och de gemensamma praktikerna(liturgin) för den troende individen? Vad fyller kyrkoåret för funktion?

---

¹ I denna artikel beskriver Don Follis det växande intresset för liturgi bland unga pastorer och det tas bl.a. upp exempel från församlingen Willow Creek i Chicago: <http://www.news-gazette.com/living/2016-02-28/don-follis-young-pastors-drawn-back-liturgies-church.html> (åtkomst 160315). Även Zach J. Hoag ger uttryck för olika kännetecken hos en aktuell gräsrotsrörelse som han ser inom kristenheten och som förnyar den karismatiska eller pentekostala tron bl.a. genom återupptäckten av den liturgiska rytmen: <http://www.faithstreet.com/onfaith/2015/09/29/10-things-i-wish-everyone-knew-about-the-new-charismatics/37847> (åtkomst 160315).

² Här kan du läsa en artikel där Magnus Persson själv beskriver sin och församlingens resa mot de mer historiska uttrycken och en beskrivning av hur en söndagsgudstjänst ser ut idag: <http://teologiochledarskap.se/atervandsgranden-som-ledde-till-en-aterupptackt/> (åtkomst 160315). Kontrasten mot Samuel Teglunds beskrivning och reportage från en av Uniteds ”supersunday” i tidningen Världen idag några år tidigare är markant: <http://www.varldenidag.se/nyheter/en-modern-kyrka-som-vill-berora/cbbkdh!jKo4chkGwaC7lcpQzOokw/> (åtkomst 160315). Även Hasse Boström i tidningen Dagen har skrivit om Uniteds utveckling när de lämnade den ”anpassade” gudstjänsten: <http://www.dagen.se/livsstil/united-l%C3%A4mnade-den-anpassade-gudstj%C3%A4nsten-1.96291> (160315).

³ Eriksson, Robert, Joel Halldorf och Åsa Molin (red). 2015. *Söndag – gudstjänst i en ny tid*. Örebro: Libris förlag.

Den kristna kyrkans år eller kyrkoåret som framförallt byggs upp kring de stora kristna högtiderna som jul och påsk och tiderna före och efter med dess återkommande rytm. Där varje söndag får vara en uppståndelsedag, en festdag där församlingen får möta den uppståndne Jesus.

Skulle kyrkoåret med dess rytm och högtider kunna förstås som det ramverk som kunskaps-sociologin målar upp som ett symboliskt universum, en subjektiv verklighet som vidmakthålls genom kyrkoåret med dess högtider, liturgiska ordningar och bibelbruk?

1.2 Syfte och problemformuleringar

I syfte att berika den pastorala teologin och ecklesiologin har jag i denna uppsats valt att undersöka följande problem: Hur kan *kyrkoåret* och dess funktion för individen beskrivas utifrån Peter L. Berger och Thomas Luckmanns kunskapssociologi samt Hjalmar Sundéns rollteori enligt (1) den kyrkoårsordning som är presenterad i *Den svenska evangelieboken* respektive (2) den alternativa kyrkoårsordningen *The Narrative Lectionary*?

Särskild uppmärksamhet ägnas bibelbruket enligt respektive variant. Övergripande fokusområden utifrån kunskapsociologin berör *symboliskt universum* samt *plausibilitetsstruktur* medan Sundéns rollteori handlar om huruvida religiösa upplevelser främjas genom kyrkoårsordningarna.

Definitioner:

Med ”kyrkoåret” menar jag den årliga rytm med högtider och söndagar som den kristna kyrkan lever i och firar. Jag menar här i huvudsak kyrkoåret som det firas i svensk protestantisk kontext.

Med ”symboliskt universum” menar jag den ordnande levda värld som en individ eller grupp människor kan uppfatta, vara en del utav och ge tillvaron mening.

Med ”plausibilitetsstruktur” menar jag den sociala bas och sociala processer som behövs för att en subjektiv verklighetsuppfattning ska kunna vidmakthållas.

Med ”Den svenska evangelieboken” menar jag den bibel eller predikotextplan som främst används av Svenska Kyrkan men även inom flera andra kyrkor och samfund i Sverige.

Med ”The Narrative Lectionary” menar jag den alternativa bibel eller predikotextplan som är framtagen av Luther Seminary i USA.

1.3 Avgränsning

Jag kommer i denna uppsats avgränsa mig till att fokusera på kyrkoåret och dess ordningar som de firas i svensk protestantisk kontext. För att skapa viss spänst har jag inkluderat The Narrative Lectionary som är framtagen i en amerikansk protestantisk kontext. Här kan det tänkas finnas vissa glapp men då de stora kristna högtiderna i dessa ordningar infaller vid samma tillfällen är de i sin

grundstruktur inte helt olika varandra. Men i tolkningen kommer bägge ordningarna förstås i svensk protestantisk kontext.

Valet att använda mig av Berger och Luckmanns kunskapssociologi och Sundéns rollteori är för att de hjälper mig som forskare att inta en hållning av metodisk ateism när jag i denna uppsats studerar mitt forskningsområde. Förhoppningen är att dessa perspektiv ska ge perspektiv och förståelse till mitt forskningsområde som sedan kan bli fruktbart och berika den pastorala teologin och ecklesiologin.⁴

Av utrymmesskäl för den här uppsatsen kommer jag i studiet av kyrkoåret och dess ordningar som främst består av bibeltexter att fokusera på de stora övergripande dragen av kyrkoåret och i gudstjänsten fokusera på bibelbruket. I gudstjänstens liturgi finns det fler praktiker som skulle kunna var intressanta att studera och ta hänsyn till utifrån sociologiska och religionspsykologiska aspekter men som inte ryms i denna uppsats.

1.4 Analysmaterial

Primärmaterialet i denna uppsats består av de två kyrkoårsordningarna *Den svenska evangelieboken* och *The Narrative Lectionary* och kringmaterial till respektive ordning. Den svenska evangelieboken utgör en av Svenska kyrkans gudstjänstböcker. Förutom evangelieboken ingår här Bibeln, Den svenska kyrkohandboken, Den svenska psalmboken samt En liten bönbok.⁵ Dessutom finns *Kyrkoordning för Svenska kyrkan* som knyter samman teologi och juridik för Svenska kyrkan.⁶ Det kringmaterial som jag använder mig av till förståelsen av kyrkoåret och Den svenska evangelieboken är framförallt hämtat från *Kyrkoordning för Svenska kyrkan*.

The Narrative Lectionary är en kyrkoårsordning som tillgängliggörs gratis på webbplatsen *workingpreacher.org* av Luther Seminary i USA. Kringmaterialet som jag använder för förståelsen av The Narrative Lectionary består framförallt av en ”FAQ-sida” bestående av de vanligaste frågorna kring den ordningen.

Då det teoretiska ingångsperspektivet har en signifikant betydelse för tolkningen och förståelsen av analysmaterialet väljer jag att presentera Berger och Luckmanns bok *Kunskapssociologi – Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet* och Hjalmar Sundéns *Religionen och rollerna* samt *Människan och religionen* som primärmaterial för den här uppsatsen. Här används även Antoon Geels och Owe Wikströms bok *Den religiösa människan – En introduktion till religionspsykologin* som kringmaterial i förståelsen av kunskapssociologin och rollteorin.

---

⁴ Sahlberg och Spjuth (red) 2015, 20.

⁵ Edqvist m.fl. 2003, 283.

⁶ Edqvist m.fl. 2003, 41.

1.5 Metod

Vid analysen av materialen kommer jag använda mig av nyckelbegrepp hämtade från Berger och Luckmanns kunskapssociologi och Sundéns rollteori. Dessa begrepp är valda utifrån att de omfattar problemformuleringens övergripande fokusområden. Dessa nyckelbegrepp kommer jag sedan använda på ett heuristiskt tolkande sätt för att (1) skapa en kreativ distans till den beskrivna företeelsen nämligen "kyrkoåret" samt (2) pröva att tolka kyrkoåret i enlighet med problemformuleringen.

Nyckelbegrepp från Berger och Luckmann som jag kommer använda som ett raster när jag tolkar och beskriver materialet i resultatdelen: "Pågående dialektisk process", "Symboliskt universum", "Universumbevarande begreppssystem", "Primär socialisation", "Sekundär socialisation", "Plausibilitetsstrukturer", "Pågående samtalsapparat", "resocialisation", "växlingar".

Nyckelbegrepp från Sundén som jag kommer använda som ett raster när jag tolkar och beskriver materialet i resultatdelen: "Tillägnelse av religiös tradition", "Varseblivningsberedskap"/"inställning", "referensram", "varseblivning", "Skriftligt fixerad religiös tradition", "Bibelns rollsituationer", "Kyrkohistoriens rollsituationer", "Dual rollsituation", "Identifikation", "rollövertagande", "Antecipera Gud i allt", "generaliserad människoroll/Guds partner", "generaliserad Gudsroll", "Fasväxling", "Referenssystemet/gemenskapens betydelse".

Redovisningen av resultaten kommer utifrån varje kyrkoårsordning ske i två delar:

(1) Övergripande analys av kyrkoordningen som helhet. Här tolkas och beskrivs materialet utifrån mer generella drag och mönster vilket identifieras genom det raster av nyckelbegrepp hämtade från kunskapssociologin och rollteorin. För tydlighetens skull delas kunskapssociologin och rollteorin upp i varsin kategori.

(2) Exemplifierande analys av en gudstjänst. Här tolkas och beskrivs en gudstjänsts bibeltexter utifrån kunskapssociologin och rollteorin. Då denna del är av exemplifierande karaktär blandas kunskapssociologin och rollteorin. Nyckelbegreppen från teorierna används som ett raster för att hjälpa forskaren att identifiera vissa funktioner i bibeltexten som han väljer att redovisa.

Uppsatsen är främst en teoretisk studie i det att den är en "teoritestning" av kunskapssociologisk teori och religionspsykologisk rollteori. I andra hand är det en empirisk studie utifrån det som Roland Spjuth beskriver med hermeneutiken där man vill söka vinnlagga individers egen förståelse av världen.

Till skillnad från ett tankesätt som dominerat naturvetenskaplig forskning, söker hermeneutiken en *helhetsförståelse* av ett visst sammanhangs historiska och kulturella innebörd.⁷

---

⁷ Sahlberg och Spjuth (red) 2015, 15.

Då den här uppsatsen inte använder sig av empirisk data i form av enkäter eller intervjuer utan istället använder sig av de teoretiska ingångsperspektiven samt skriven data i form av ordningar bestående av bibeltexter samt visst kringmaterial föreligger det ansvar hos mig som forskare att utifrån de teoretiska ingångsperspektiven reflektera och göra rimliga antaganden utifrån det analyserade materialet.

1.6 Disposition

I kapitel två ges en forskningsöversikt som placerar forskningsområdet i ett sammanhang. Dels genom en inledning där olika röster inom kyrkovetenskap, sociologi, psykologi och filosofi beskriver forskningsområdet. Därefter presenteras de teoretiska ingångsperspektiven som utgörs av Berger och Luckmanns kunskapssociologi och Sundéns rollteori. För att ge forskningsområdet ett tydligt sammanhang görs först en bakgrundsbeskrivning av kyrkoåret där det liturgiska, kyrkohistoriska och teologiska perspektiven behandlas. Till sist presenteras de specifika två kyrkoårsordningar som den här uppsatsen valt att fokusera på.

I kapitel tre redogör jag för de resultat som framträtt utifrån analysen av de två ordningarna. Analysen av ordningarna sker i två delar, där den första delen söker en helhetsförståelse av ordningen och den andra är av exemplifierande karaktär där specifika bibeltexter analyseras utifrån de teoretiska ingångsperspektiven.

I diskussionsdelen i kapitel fyra diskuterar och prövar jag mina resultat av analysen och vilka konsekvenser resultaten kan tänkas ha. Jag kommer även att presentera uppslag för vidare forskning.

Kapitel 2: Forskningsöversikt

2.1 Inledning

Anders Ekenberg menar i boken *Kyrkans liv – en introduktion till kyrkovetenskapen* att på grund av den plats som gudstjänstfirandet har för den religiösa upplevelsen och traditionsförmedling finns intresse inom liturgivetenskapen att studera gudstjänsten utifrån sociologiska och psykologiska perspektiv.

När man på detta sätt frågar efter liturgins funktioner i människors liv, uppstår ett behov av att göra jämförelser med andra former av rituellt beteende och rituell, symbolisk och dramatisk kommunikation – både religiös och ”världslig” – och de funktioner som dessa andra former har.

Ekenberg menar att för att göra gudstjänsten rättvisa som en levande verklighet räcker det inte med att bara se till historien eller det teologiska innehållet utan att också se gudstjänsten som en mänsklig handling.⁸

Ekenberg menar att det till alla religioner hör bestämda riter och sammankomster vilket gudstjänstfirandet i alla tider varit ett av de viktigaste inslagen i kyrkans liv. Gudstjänstfirandet består av en mängd olika komponenter som inspirerar till andligt liv och kristen livsföring vilket hjälper både enskilda och grupper på sätt att möta livets glädjemenen men också svårigheter.⁹

I jämförelse med andra religioner lyfter Ekenberg fram ordet och ordens stora betydelse för kristen tro. Gud som uppenbarar sig i historien genom framförallt Jesus Kristus men också apostlar, profeter och händelser utgör grunden för kristet liv och hålls levande genom exempelvis gudstjänsten.¹⁰

Sociologen Émile Durkheim menade att det människor upplever som heligt tillsammans med andra vid riter, fester och andra sammankomster representerar något i högsta grad verkligt, en kollektiv kraft. Han menade också att någon form av riter alltid kommer att finnas då de har betydelse för att bekräfta den sociala gemenskapen. Hur vi människor tänker och uppfattar verkligheten menade Durkheim hade ett socialt ursprung i religionen.¹¹ Han menade exempelvis att uppdelningen i dagar, veckor, månader och år korresponderar med periodiskt återkommande riter, helger och allmänna ceremonier.¹²

Jonas Eek beskriver i boken *Här är en strand – människan i liturgen* människans behov av sammanhang större än sig själv för att kunna begripliggöra sin tillvaro och bryta med sin ensam-

---

⁸ Ekenberg 1993, 140–141.

⁹ Ekenberg 1993, 139.

¹⁰ Ekenberg 1993, 198.

¹¹ Boglind, n.p. Online: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/emile-durkheim> (åtkomst 160329).

¹² Brante, n.p. Online: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kunskapsociologi> (åtkomst 160330).

het.¹³ Eek lyfter fram det religiösa språkets betydelse för de troende och menar att religionens språk skapar perspektiv och sammanhang som människan blir en del av.¹⁴ Vidare menar Eek att ju mer en människa blir hemmastadd och familjär med gudstjänsten ju mer kommer den till nytta. Kunskap behövs för tillgängliggörandet av ritens innehåll vilket är något som övas upp genom en socialisation. Därefter kan det rituella skeendet levandegöra och aktualisera de bibliska berättelserna att det som skett i det förgångna händer i nuet.¹⁵

Mircea Eliade skriver i sin bok *Heligt och profant* om två sorters tid, den heliga och den profana. Till den heliga tiden hör de ofta periodiskt återkommande högtiderna. Den religiösa människan kan genom riterna växla från den profana tiden, vilket är det vanliga tidsförloppet in i den heliga. Det heliga eller mytiska som högtiden representerar blir genom deltagandet åter närvarande för den religiösa människan.¹⁶ För den religiösa människan är den heliga tiden den främsta då den kopplar med evigheten.¹⁷ För kristendomen blev den historiska tiden helig genom att Gud inkarnades i Jesus Kristus. Genom deltagandet i den liturgiska tiden aktualiseras det heliga som hänt i historien, vilket Eliade beskriver som att den kristne beger sig tillbaka till Jesu tid.

Om en kristen i våra dagar deltar i den liturgiska tiden, beger han sig på nytt tillbaka till ”den tiden” då Kristus levde, dog och uppstod... Även för den kristne upprepar den heliga kalendern ständigt på nytt samma händelser i Kristi liv, men dessa händelser har utspelats i historien, inte längre i ursprungstiden...¹⁸

Peter L. Berger och Thomas Luckmann har tillsammans skrivit boken *Kunskapssociologi – Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet* vilken anses vara en hörnsten för den sociala konstruktivismen.¹⁹ De menar att individers uppfattning och kunskap om verkligheten är socialt konstruerade och upprätthålls i den sociala interaktionen.²⁰

Hjalmar Sundén vars rollteori bl.a. presenteras i böckerna *Religionen och rollerna* och *Människan och religionen* handlar om att utifrån psykologin beskriva uppkomsten av religiösa upplevelser.²¹ Rollteorin menar att den religiösa erfarenheten är en följd av socialisation vilket exempelvis i kristen kontext sker genom exponering av bibelns berättelser och gestalter.²²

---

¹³ Eek 2013, 15.

¹⁴ Eek 2013, 34.

¹⁵ Eek 2013, 55–57.

¹⁶ Eliade 2008, 63.

¹⁷ Eliade 2008, 64.

¹⁸ Eliade 2008, 95.

¹⁹ Nationalencyklopedin n.p. Online: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/peter-l-berger> (åtkomst 160511).

²⁰ Nationalencyklopedin n.p. Online: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/thomas-luckmann>

(åtkomst 160511).

²¹ Sundén 1977, 23.

²² Wikström, n.p. Online: <http://www.owewikstrom.se/2010/02/svensk-religionspsykologis-grundare/>

(åtkomst 160413).

Problemet som den här uppsatsen vill besvara handlar om att beskriva kyrkoårets funktion med hjälp av Berger och Luckmanns kunskaps sociologi och Sundéns rollteori.

2.2 De teoretiska ingångsperspektiven

2.2.1 Peter L. Berger och Thomas Luckmanns Kunskaps sociologi

Det Berger och Luckmann(BL) vill göra med Kunskaps sociologin är att förklara och förstå samhällets verklighetsuppfattning genom att undersöka hur den är konstruerad vilket också antyds i boktiteln *Kunskaps sociologi – Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*.²³ Geels och Wikström uttrycker det som att kunskaps sociologin vill förklara hur människans verklighetsuppfattning och upplevelsevärld blir till.²⁴

BL talar om en pågående dialektisk process bestående av tre faser genom vilken den sociala ordningen uppkommer. Dessa faser kallar de för externalisering, objektivisering och internalisering.²⁵ Förenklat handlar externaliseringen om hur individen konstruerar de världar genom vilka hon blir en del.²⁶ Objektiveringen kallas den process varvid det som externaliseras får en objektiv karaktär.²⁷ Internaliseringen handlar sålunda om tillägnelsen av det föregående. BL menar att alla dessa faser är viktiga och beroende av varandra då varje del av samhället kännetecknas av dem. Att leva i samhället är enligt BL detsamma som att delta i dess dialektik.²⁸

Om man vid en analys skulle utelämna någon av dessa faser menar BL att analysen förvrängs och blir otillräcklig.²⁹

Dessa faser kan förstås som det pågående mönster för social interaktion genom vilket samhället skapas. Framförallt sker detta genom habitualisering och typifiering av beteenden som sedan institutionaliseras. Mönstren rättfärdigas och förklaras genom legitimeringen vilket innebär att samhället får en status av objektiv verklighet.³⁰ BL menar att det egentligen är först när en social värld med dess mönster genom socialisation internaliseras till en ny generation som man i egentlig mening kan tala om en social värld. I de följande institutionaliseringsprocesserna handlar det om att lära de nya individerna att uppföra sig och hålla efter det som de lärt sig.³¹

BL beskriver fyra olika nivåer av legitimering: 1. Fundament av självklar kunskap, förteoretisk karaktär, 2. Teoretiska satser i primitiv/rudimentär form, förklarings scheman över hur saker

---

²³ Berger och Luckmann 2010, 28.

²⁴ Geels och Wikström 2012, 63.

²⁵ Berger och Luckmann 2010, 153.

²⁶ Berger och Luckmann 2010, 123.

²⁷ Berger och Luckmann 2010, 77.

²⁸ Berger och Luckmann 2010, 153.

²⁹ Berger och Luckmann 2010, 78.

³⁰ Geels och Wikström 2012, 63.

³¹ Berger och Luckmann 2010, 78–79.

förhåller sig till varandra, 3. Explicita teorier, specialiserade legitimeringsteorier som ofta tillhandahålls av specialiserad personal på grund av dess komplexitet i form av omfattande referensramar, 4. Symboliskt universa, en samlad teoretisk tradition där olika betydelseområden integreras och den institutionella ordningen innefattas i en symbolisk totalitet.³²

2.2.1.1 Symboliskt universum

Det som det symboliska universumet gör är att ge hela samhället med allt vad den innehåller en mening. Det symboliska universumet skapar ordning för den subjektiva verklighetsuppfattningen. Frågor kring döden integreras och förståelsen av individen och kollektivet som en del av en gemensam historia i dåtid, nutid och framtid bidrar till uppfattningen att tillhöra en meningsfull totalitet.³³

När alternativa symboliska universum uppträder uppkommer också behovet av att utveckla något som BL kallar för universumbevarande begreppssystem. De alternativa universumen kan ses som olika stora hot mot det egna begreppssystemet beroende på om universumet företräds av individer och minoritetsgrupper än av större samhällen. Även om universumsbevarande begreppssystem behövs menar BL att anpassning och förändring av sin ordning med den nya som förebild är en större fara än att individer och grupper väljer att gå till ett annat symboliskt universum.³⁴ För att behålla människor inom sitt symboliska universum används begreppssystem som terapi vilket i kristen kontext exempelvis handlar om andlig vägledning och själavård. BL menar också att begreppssystem kan användas som nihilation vilket innebär att avvikande fenomen, saker som uppfattas som hot mot det rådande symboliska universumet tilldelas en lägre ontologisk status.³⁵

Vidmakthållandet av verkligheten både på ett objektiva och ett subjektiva plan är enligt Geels och Wikström symbolsystemets viktigaste funktion.³⁶

När det gäller internaliseringsprocessen talar BL om primär och sekundär socialisation. Den primära socialisationen handlar om hur individen blir en medlem av samhället genom den första socialisation som sker i barndomen. Den sekundära socialisationen handlar om de följande socialisationsprocesser där individen leds in i nya sektorer av samhällets objektiva värld.³⁷

Den primära socialisationen är mer eller mindre påtvingad individen genom de signifikanta andra som på olika sätt påverkar och övervakar individens socialisation. BL menar att individen känner starka känslomässiga band till de signifikanta andra vars egenskaper, roller och attityder

---

³² Berger och Luckmann 2010, 113–114.

³³ Berger och Luckmann 2010, 122.

³⁴ Berger och Luckmann 2010, 127–129.

³⁵ Berger och Luckmann 2010, 134–135.

³⁶ Geels och Wikström 2012, 65.

³⁷ Berger och Luckmann 2010, 154.

överförs till individen genom identifikation. Efterhand lär sig individen att identifiera mer generella roller och attityder som BL kallar för den generaliserade andre.³⁸

Den sekundära socialisationen är bräckligare och har större behov av att använda specifika pedagogiska metoder för att kunna inpränta ny kunskap hos individen. Det som redan internaliserats som verklighet i en primär socialisation finns djupt rotat i individen, det utgör den grund vilken den sekundära socialisationen bygger på och behöver ta hänsyn till.³⁹

BL menar att det kan finnas situationer och omständigheter när även den sekundära socialisationen kan vara känslomässig laddad och där nya signifikanta andra kan uppkomma för individen. Ur detta kan det för individen bli att den verklighet som den sekundära socialisationen representerar subjektivt blir hela hans liv. Orsakerna och omständigheterna till att sådan intensifiering uppkommer och behövs kan exempelvis vara hur den omgivande verkligheten ser ut. Är den verklighet som socialisationen representerar en minoritet i samhället finns ett större behov av att stärka den subjektiva verklighetsuppfattningen genom olika tekniker.⁴⁰

2.2.1.2 Plausibilitetsstruktur

Plausibilitetsstrukturer menar BL är den specifika sociala bas och sociala processer som behövs för att en subjektiv verklighet ska kunna vidmakthållas. BL menar att den subjektiva verkligheten alltid är beroende av specifika plausibilitetsstrukturer, avbrott i plausibilitetsstrukturer blir därmed hot för den subjektiva verkligheten.⁴¹

BL skiljer mellan de rutinmässiga plausibilitetsstrukturer som utgör institutionaliseringens innersta väsen med plausibilitetsstrukturer som uppkommer vid kriser.⁴² I krissituationer räcker det inte med de rutinmässiga plausibilitetsstrukturerna utan här behövs fler åtgärder där den subjektiva verkligheten bestyrks explicit och intensivt. Detta kan både ligga på ett individuellt plan men också i det kollektiva, att man skapat gemensamma ritualer för olika situationer som uppstår.⁴³

BL menar att det viktigaste hjälpmedlet för vidmakthållande av verkligheten är samtal. Det är i den pågående interaktionen med andra som den subjektiva verklighetsuppfattningen vidmakthålls, modifieras och ombildas. Samtalsapparaten behöver därav fungera ständigt och konsekvent. Det gemensamma språket och i ett sammanhang tillsammans med andra är något som BL lyfter fram som betydelsefullt.⁴⁴ Det kan finnas en mängd olika metoder och tekniker som en individ kan använda för att vidmakthålla sin subjektiva verklighet vilket för en individ i en kristen kontext kan

---

³⁸ Berger och Luckmann 2010, 155–157.

³⁹ Berger och Luckmann 2010, 167–168.

⁴⁰ Berger och Luckmann 2010, 169–170.

⁴¹ Berger och Luckmann 2010, 180.

⁴² Berger och Luckmann 2010, 174.

⁴³ Berger och Luckmann 2010, 181.

⁴⁴ Berger och Luckmann 2010, 177–179.

handla om bön och religiösa övningar. BL menar dock att det framförallt är i mötet med andra, ansikte mot ansikte som verkligheten blir till och hålls levande. Den sociala interaktionen med andra av samma verklighetsuppfattning är därmed mycket viktig.⁴⁵

Den subjektiva verkligheten kan förvandlas och BL talar om olika grader av förvandling. Den mest extrema graden av förvandling kallar BL för ”växlingar” och handlar om att individen byter världar. Även om denna växling subjektivt för individen upplevs som en fullständig transformation menar BL att det snarare handlar om en nästan fullständig transformation då individen fortsatt kommer ha samma kropp och leva i samma fysiska universum som tidigare.⁴⁶

Det som möjliggör en växling menar BL är en resocialisation vilket innebär processer där verklighetsuppfattningen radikalt omfördelas vilket kan liknas vid den primära socialisationen. BL använder den religiösa omvändelsen som en historisk prototyp för hur en växling fungerar och kan hållas levande. BL betonar betydelsen av en ”effektiv plausibilitetsstruktur” där signifikanta andra får förmedla plausibilitetsstrukturen till individen genom en känsloladdad identifiering. BL menar att omvändelse-upplevelser inte är något ovanligt men för att den ska kunna hållas levande och ha fortsatt effektiv betydelse för individen behövs gemenskapen.⁴⁷ Den plausibilitetsstruktur som den sociala gemenskapen utgör behöver bli individens värld vilket innebär att andra världar och tidigare verklighetsuppfattningar behöver undanträngas. Som tidigare nämnts är samtalsapparaten av stor betydelse i skapandet och vidmakthållandet av en ny verklighet. BL menar att det är av sådana skäl som samtalsparter med avvikande uppfattningar av verkligheten undviks.⁴⁸ BL menar att det som händer innan växlingen brukar få en delvis negativ innebörd, att gå från mörker till ljus. Men då det förflutna inte kan glömmas helt och hållet kan innebörden av vissa händelser och personer komma att behöva omtolkas och modifieras så att det passar med den individens nya verklighetsuppfattning.⁴⁹

2.2.2 Hjalmar Sundéns rollteori

Den grundläggande frågeställning som Hjalmar Sundéns rollteori försöker besvara är ”Hur är en religiös upplevelsevärld psykologiskt sett möjlig?”.⁵⁰

Owe Wikström menar att Sundén med sin rollteori ville visa att uppkomsten av den upplevelsemässiga sidan av religionen kan beskrivas av normala inlärningspsykologiska processer. Religionens traditioner, texter och riter där personer samspekar med makter och gudar ger identifikat-

---

⁴⁵ Berger och Luckmann 2010, 180–181.

⁴⁶ Berger och Luckmann 2010, 182.

⁴⁷ Berger och Luckmann 2010, 182–183.

⁴⁸ Berger och Luckmann 2010, 184–185.

⁴⁹ Berger och Luckmann 2010, 186.

⁵⁰ Sundén 1977, 23.

ionsmöjligheter för den enskilda människan. Genom rolltagandet kunde den enskilda människan låta de mytiska personernas erfarenheter bli hennes egna. De religiösa berättelserna betonades och var därför viktiga i Sundéns teori. Den religiösa erfarenheten är en följd av socialisation vilket sker genom exponeringen av de berättelser och skildringar ur de heliga texterna där människan agerar i relation till Gud eller gudar. I identifikationen med de religiösa berättelsernas roller kan också en förväntan väckas att Gud ska agera på samma sätt med henne. Wikström menar att religionens berättelser skapar en existentiell realitet genom att de blir ett slags filter genom vilken människan varseblir och tolkar världen.⁵¹

Sundén menar att en religiös upplevelse förutsätter att människan tillägnat sig en religiös tradition vilket också kan innefatta en rituell apparatur. Till skillnad från den naiva realismen som menar att människan likt en kamera registrerar bilder av omvärlden menar Sundén att det som kommer att avgöra hur bilden eller upplevelsen i det här fallet blir avgörs av människans beredskap och inställning. Det som människan genom sina ögons ”kamera” registrerar, tolkas och kompletteras i hjärnan vilket resulterar i den färdiga varseblivningen.⁵² Den här varseblivningsberedskapen eller inställningen skulle också kunna kallas för en referensram som enligt Sundén präglar allt vad den enskilde individen varseblir, tänker, känner och gör. Varseblivningen är för Sundén inget passivt registrerande utan handlar om en påbörjad aktivitet. Den enskilde individen är genom sitt referenssystem förberedd att se, uppfatta och tolka på ett visst sätt. För att en religiös upplevelse ska betraktas som verklig menar Sundén att den behöver verifieras av andra liknande upplevelser.⁵³

Sundén menar att en religiös tradition som är skriftligt fixerad innehåller ett antal berättelser om situationer där människor som känner till traditionen kan identifiera sig och därmed uppta både människans och gudens roll i berättelsen.⁵⁴

Den kristna traditionen och främst Bibeln innehåller en mängd rollsituationer som individer kan ha användning av. Dessa berättelser förekommer kanske framförallt i Gamla testamentet där totaliteten uppfattas som Guds aktivitet. Geels och Wikström menar att Nya testamentet tillförde ett nytt rollsystem där rollen Jesus fick en mer central plats. Även Jesu liknelser kunde fungera som ett mönster genom hur totaliteten skulle uppfattas. Kyrkohistorien med dess martyrer, helgon och andra heliga personer kan också fungera som roller.⁵⁵

Rollsituationen är för Sundén dual, då den alltid har en motspelare. Men roll innebär inte bara ett spelmönster utan rollen kan också vara en referensram som möjliggör varseblivningar. Att iden-

---

⁵¹ Wikström, n.p. Online: <http://www.owewikstrom.se/2010/02/svensk-religionspsykologis-grundare/> (åtkomst 160413).

⁵² Sundén 1959, 47–48.

⁵³ Sundén 1959, 49–50.

⁵⁴ Sundén 1959, 55.

⁵⁵ Geels och Wikström 2012, 93.

tifiera sig eller ta upp rollen Gud innebär kanske inte för individen att hon tror sig vara Gud utan snarare om att kunna antecipera det som händer som Guds handlande. Identifikationen handlar då om att uppleva sig vara förenad med en levande och handlande Gud. När individen identifierar sig med en mänsklig person i den religiösa traditionen kallar Sundén för rollövertagande. Den här situationen när individen övertar rollen tar hon också upp rollen Gud då hon förväntar sig att något ska hända.

Sundén menar att personer som på ett omfattande sätt tillägnat sig den religiösa traditionen, exempelvis genom hög bibelkännedom kan antecipera Gud i allt.⁵⁶ Man kan då tala om en generaliserad människoroll som Sundén kallar för Guds partner vilken svarar mot en generaliserad Gudsroll. Geels och Wikström menar att även religiösa praktiker och deltagande i religiösa högtider kan underlätta rolltagandet.⁵⁷ Sundén menar att en lång tillägnelseperiod är nödvändig för att Bibeln ska bli ett referenssystem och som framförallt hålls aktuellt genom daglig läsning eller recitation.⁵⁸

Huruvida individen tolkar sina upplevelser religiöst eller profant kallar Sundén för fasväxling. Sundén menar att det finns en naturlig fasväxling mellan religiös och profan upplevelse. Han menar att det är naturligt att religiösa upplevelser förbleknar eller blir diskutabla. Här spelar referenssystemet och gemenskapen en viktig roll för vad som händer med den religiösa upplevelsen. För vissa kan en religiös upplevelse spela en stor roll för personligheten och dess utveckling, för andra spelar upplevelserna mindre roll.⁵⁹

Sundén lyfter även fram att för vissa människor kan kyrkan med dess liturgi bli ett språk genom vilken en levande Gud kan tala till individerna. Kyrkoårets helger blir något som upphäver vardagen men som kompletteras av världen och vetenskapen. Här menar Sundén att det finns en mekanisk uppfattning om delar av vardagslivet men som helhetsmässigt följer ett religiöst tolkningsmönster.⁶⁰ Kyrkan med dess riter, mysterier och rytm som ges genom kyrkoåret menar Sundén kan bevara vissa värden i det att den motiverar rituella roller men kan också bli till hinder mellan individen och symbolerna.⁶¹

---

⁵⁶ Sundén 1961, 41–44.

⁵⁷ Geels och Wikström 2012, 94.

⁵⁸ Sundén 1959, 163.

⁵⁹ Sundén 1959, 120–121.

⁶⁰ Sundén 1961, 23.

⁶¹ Sundén 1959, 208–209.

2.3 Kyrkoår

2.3.1 Kyrkoåret ur ett liturgiskt perspektiv

Kyrkans tro och liv gestaltas och uttrycks inte likadant alla dagar under året. Gudstjänstens innehåll, dess bibeltexter, sånger, böner, färger och former varierar under årets olika tider. Hur firandet av de olika aspekterna av den kristna tron är ordnat under årets lopp är det som brukar benämnas med termen ”kyrkoåret”.⁶²

Beroende på kyrkotradition kan kyrkoårets utformning i detalj se lite olika ut. Högtider och firingsdagar kan vara förlagda till olika tidpunkter och datum. Men för de flesta kyrkor och samfund spelar kyrkoåret en stor roll när det gäller inlevelsen av den kristna tron och Jesu liv. Kyrkans stora högtider har traditionellt sett firats på ett sätt att det som hänt i det förflutna aktualiseras och blir närvarande i nuet.⁶³

Kyrkoåret eller det liturgiska året som det också kan benämnas består av flera byggstenar. Söndagen, den första veckodagen, Kristi uppståndelses dag skulle man kunna säga är grundstenen i kyrkoårets uppbyggnad. Kristi uppståndelse som framförallt hör ihop med det kristna påskfirandet kom att firas återkommande varje vecka på söndagen.⁶⁴

Genom historien har fler firingsdagar tillkommit då olika händelser i den kristna historien aktualiserats. De två stora dagarna som påskdagen och juldagen kom att få förberedeltider och efterfirningstider vilket fogats samman och kommit att utgöra kyrkoåret.⁶⁵

Kyrkoåret är en årscykel som i svensk kontext är utformat att den börjar första söndagen i advent och slutar med Domsöndagen. Adventstiden och trettondagstiden kring jul och fastetiden och påsktiden kring påsk är förberedelse- och efterfirningstider som ramar in den kristna kyrkans stora högtider. Utöver det kommer helgdagar och tider under året som förknippas med olika heliga gestalter eller teman.⁶⁶

2.3.2 Kyrkoåret ur ett kyrkohistoriskt perspektiv

Kyrkoårets framväxt är en process som sträcker sig över lång tid. Det är först i slutet av 1500-talet som vi kan se kyrkoåret som en medvetet sammanhållen årscykel.⁶⁷

Utgångspunkten med att fira söndagen som Kristi uppståndelses dag återfinns redan på biblisk tid där det beskrivs att de kristna samlades dagen efter sabbaten (Apg 20:7, 1 Kor 16:2). De första kristna bestod av judar och dessa fortsatte att fira sabbat såväl som söndag. De första århundradena

---

⁶² Ekenberg 1993, 153.

⁶³ Ekenberg 1993, 153.

⁶⁴ Martling 1993, 9.

⁶⁵ Martling 2006, 53.

⁶⁶ Ekenberg 1993, 154.

⁶⁷ Martling 1993, 10.

var söndagen något som stod fritt från den judiska sabbaten med dess restriktioner. Söndagen som firades med anledning av Kristi uppståndelse var den stora glädjedagen och det var därför förbjudet att fasta under den dagen. Dock kom utvecklingen kring söndagsfirandet och sabbaten att påverkas när kyrkomötet i Nicea år 325 bestämde att kristna endast skulle fira söndagen. Dessutom hade söndagen blivit den officiella vilodagen i romarriket. Söndagen kom att bli den kristna sabbaten och en rad regler från den judiska sabbaten kom att adopteras vilket de lutherska reformatorerna kom att reagera mot.⁶⁸

Luther menade att sabbatsbudet endast var givet judarna och därför egentligen inte angick de kristna. Det som vilodagen hade som uppgift var att möjliggöra firandet av gudstjänst. Att inte helga vilodagen handlade för Luther mer om att inte ge tid för att höra och lära av Guds ord än om någon arbetade eller inte.⁶⁹

På 1600-talet kom dock sabbatsbudet att åter prägla söndagsfirandet. Brott mot sabbaten sågs som en allvarlig förbrytelse och fanns kvar som kriminell handling i svensk lag fram till år 1948.⁷⁰

Vid medeltidens slut firades förutom de stora kristna högtiderna jul, påsk och pingst en mängd andra fester och dagar. Här fanns bl.a. de så kallade Kristusfesterna, apostlafesterna, mariafesterna och en lång rad av helgonfester. Utöver det kunde det även förekomma lokala fester.⁷¹

Den lutherska reformationen kom i huvudsak att behålla det medeltida kyrkoåret även om det gjordes en del stora förändringar. Kyrkoårets pedagogiska funktion kom att betonas på ett nytt sätt genom undervisning om trons frälsningsfakta. Uppfattningen om kyrkoårets uppgift och karaktär kom att förändras bl.a. genom att predikogudstjänster ersatte morgonmässor och tideböner.⁷² Även om Luther såg de kyrkliga festerna som nyttiga för folkets fostran såg han samtidigt ett hot för folkmoralen och ekonomin när människor ofta var lediga och sysslolösa. Han förordade därför att endast söndagarna skulle firas och att de kyrkliga festerna därmed skulle förläggas dit. Luther renade bort en mängd kyrkliga fester som inte uppfyllde kriterier såsom att högtidhålla trosbekännelsens frälsningsfakta och bevara biblisk legitimitet för firningsämnet.⁷³

Den svenska reformationen följde i princip den lutherska traditionens uppfattning om kyrkoåret men med vissa skillnader. Olaus Petri betonade att varje dag var en helgdag och menade att Guds ord inte gav de kristna några särskilda helgdagar. Däremot såg han fördelen med helgdagarna då det gav möjlighet att fira gudstjänst. När det gäller synen på textläsningarna förordade Olaus Petri år 1531 utifrån ett pedagogiskt intresse den så kallade ”lectio continua” som innebar en sam-

---

⁶⁸ Martling 2006, 63–64.

⁶⁹ Martling 1993, 21.

⁷⁰ Martling 2006, 64.

⁷¹ Olivestam, Eriksson och Lindholm 2002, 52.

⁷² Martling 1993, 125.

⁷³ Martling 1993, 121–122.

manhängande läsning från en och samma bibelbok. Han lät dock möjligheten till ”lectio selecta”, ett perikopsystem av utvalda bibeltexter vara kvar som en möjlighet. Vid de stora högtiderna skulle de traditionella texterna behållas. Detta alternativa förhållningssätt till textläsningarna hade Petri hämtat från Luther och det hade praktiserats i en del tyska landskyrkor. Dock hade de i Tyskland återgått till perikopsystemet vilket även kyrkan i Sverige kom att göra. Martling menar att det är osäkert om det svenska kyrkoåret hade överlevt ifall ”lectio continua” hade blivit det rådande textläsningsystemet. Detta eftersom att han menar att en av de viktigaste förutsättningarna för kyrkoårets funktion i det kristna livet är texternas fördelning på kyrkoårets högtider och söndagar.⁷⁴

2.3.3 Kyrkoåret ur ett teologiskt perspektiv

Man kan fråga sig huruvida kyrkans år ska ses som ett eget år vid sidan av det borgerliga året eller inte. Medeltidens liturgiker gjorde inte den uppdelningen förrän i slutet av medeltiden då första söndagen i advent indikerade början på en ny årlig årscykel som inleddes med juldagen.⁷⁵

Ur ett teologiskt avseende ska inte kyrkoåret uppfattas som en sluten enhet likt det borgerliga året där det gamla och det nya året tydligt avlöser varandra. Kyrkoåret skulle istället kunna ses som en sammanhängande cyklisk, dynamisk rörelse bestående av de kyrkliga högtiderna som kyrkan lever i. Kyrkoårsväxlingar är mer av en praktisk fråga och när de sker kan variera mellan de olika kristna kyrkotraditionerna.⁷⁶

Utifrån de evangeliska kyrkoordningarna under 1500-talet såg man inte ett särskilt kyrkoår vid sidan av det borgerliga även om Luther vid en nyårsdagspredikan ska ha påpekat att kyrkan räknade året från Kristi födelse. I samband med övergången från juliansk till gregoriansk tideräkning år 1582, kom 1 januari att räknas som årets första dag. För de lutherska teologerna blev det då angeläget att betona kyrkans eget år. I Sverige genomfördes övergången först år 1753.⁷⁷

Den lutherska betoningen kom att få en mer statisk karaktär där man tydliggjorde det gamla kyrkoårets slut och det nya årets början. Tillämpningen av första söndagen i advent som kyrkoårets första dag började redan 1700-talet men fick egentligt genomslag år 1862. Detta eftersom att evangelieboken som utkom det året adderade två nya årgångar med textläsningar utifrån den tideräkningen. Kyrkoårsmedvetenheten kom i en vidare mening att etableras i samband med dessa tydliga årgångsväxlingar. Det var först på 1900-talet som Första söndagen i advent kom att firas som kyrkans nyårsdag. Detta efter att kyrkoårsväxlingen blivit ännu tydligare genom införandet av Dom-

---

⁷⁴ Martling 1993, 125–126.

⁷⁵ Martling 1993, 10.

⁷⁶ Martling 2006, 80.

⁷⁷ Martling 1993, 11.

söndagen år 1921 och Söndagen före Domsöndagen år 1942. Kristi återkomst är ett tema som i kyrkoåret utifrån luthersk kontext sammanbinder det gamla och det nya året.⁷⁸

Svenska Kyrkans kyrkoordning beskriver att kyrkan har sitt eget år men att det i sak sammanfaller med det borgerliga året. Guds frälsningshandlingar med människan kommer fram genom kyrkoåret där varje söndag och högtidsdag har sitt firningsämne och tema. De stora högtiderna är jul, påsk och pingst då de handlar om Jesu födelse, uppståndelse och Andens utgjutande.

Genom kyrkoåret får kyrkan och den enskilda människan möjlighet att ta del av och leva sig in i avgörande händelser i Jesu liv och hans undervisning. Genom att knytas till och klädas i olika skeenden under årets gång, kulturella seder och bruk, musik och liturgi, får budskapet en åskådlighet som gör att människan kan få uppleva hur Jesus Kristus varje kyrkoår på nytt kommer till sin kyrka och varje människas liv.⁷⁹

2.3.4 Den svenska evangelieboken

2.3.4.1. Om Den svenska evangelieboken

Den svenska evangelieboken(EB) är en bibeltextordning bestående av tre årgångar. Den utgör en av Svenska Kyrkans liturgiska böcker. Den innehåller framförallt bibeltexter ordnade efter kyrkoåret samt böner till de olika gudstjänsterna. Den första kända reformatoriska evangelieboken kom år 1544 men har kommit att utvecklas under årens lopp genom ett antal utgåvor.⁸⁰ Den nuvarande utgåvan antogs vid 2002 års kyrkomöte av Svenska Kyrkan och är i princip en nyutgåva av 1983 års evangeliebok.⁸¹

Som jag nämnt tidigare införde Olaus Petri år 1531 ”lectio continua”. Denna sammanhängande textläsning kom att upphöra redan år 1544 i samband med den första reformatoriska evangelieboken kom. Evangelieboken byggde på den gamla traditionen med bestämda evangelie- och episteltexter. Med tiden kom kritiken om behov av nya texter vid sidan av de gamla vilket resulterade i 1862 års evangeliebok där textläsningsserierna utökades till tre årgångar.

I samband med 1942 års evangeliebok gjordes en del förändringar. Vissa söndagar fick helt nya texter, texterna möblerades om och antalet texter från Gamla testamentet utökades. Det var även då som rubrikerna för söndagarna och dess texter kom att bearbetas för att tydligare visa på dagarnas karaktär, vad texterna handlade om och hur det hörde samman med den dagens tema.

1983 års evangeliebok är den första som fastställts av Svenska Kyrkan genom ett kyrkomöte. Kommittén som arbetade med evangelieboken hade fått i uppdrag att göra en varsam revision av kyrkoårets struktur. Vid införandet av evangelieboken hade många av texterna och söndagarnas

---

⁷⁸ Martling 2006, 81.

⁷⁹ Edqvist m.fl. 2003, 331–332.

⁸⁰ Andrén och Ekenberg, n.p. Online:

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/liturgiska-böcker> (åtkomst 160328).

⁸¹ Edqvist m.fl. 2003, 335.

teman omplacerats för att bättre passa kyrkoårets rytm. Det är i samband med 1983 års evangeliebok som Askonsdagen och Skärtorsdagen får egna texter.⁸²

EB menar i sitt förord att läsningarna och bönerna bidrar till att även de enskilda söndagarna får sin egen profil och inte bara de stora kyrkoårstiderna. Även om kyrkoåret historiskt bygger på en gammal tradition så kan den samtidigt förändras utifrån kyrkans behov vilket kyrkohistorien vittnar om.⁸³

När 2002 års kyrkomöte fastställde en ny evangeliebok kom den största förändringen i kyrkoåret att handla om benämningen på de söndagar som infaller efter påskdagen. Från att ha kallats ”första-sjätte söndagen efter påsk” heter de nu ”andra-sjunde söndagen i påsktiden”.⁸⁴

2.3.4.2. Den svenska evangeliebokens uppbyggnad

Den bibeltextordning som EB tillhandahåller bygger i princip på den medeltida läsordningen med en epistel- och en evangelietext för varje söndag och helgdag. Denna ordning har sedan byggts ut, redigerats och kompletterats till att idag bestå av tre årgångar med tre läsningar till varje söndag. Dessutom finns det till varje söndag och helgdag en psaltarpsalm angiven som kan användas på lite olika sätt. Psaltarpsalmen kan dels ersätta den ordinarie gammaltestamentliga läsningen i gudstjänsten men den kan också användas som utgångspunkt för predikan, sång, växelläsning eller bön.

De tre årgångarna följer varandra och är likställda i sin struktur men vissa helgdagar görs undantag då samtliga årgångar läser samma text. Vid dessa tillfällen erbjuds alternativa texter till predikan för att ge möjlighet för predikanten att inte behöva predika över samma text varje år.

Under perioden av fasta innan påsk eller under stilla veckan har EB angett fyra serier utifrån de olika evangelierna för att ge församlingen möjlighet att följa de olika evangelisternas berättelser om Jesus. Dessa seriers texter används inte vid söndagsgudstjänsterna utan vid särskilda veckogudstjänster under fastan eller under dagarna i stilla veckan.⁸⁵

Kyrkoårets helg och högtidsdagar utifrån Svenska Kyrkans kyrkoordning ser ut som följande: 1-4. Första-fjärde söndagen i advent, 5. Juldagen, 6. Annandag jul, 7. Söndagen efter jul, 8. Nyårsdagen, 9. Söndagen efter nyår, 10. Trettondedag jul, 11-17. Första – sjätte söndagen efter trettondedagen, 18. Septuagesima, 19. Sexagesima eller Reformationsdagen, 20. Fastlagssöndagen, 21. Askonsdagen, 22-24. Första-tredje söndagen i fastan, 25. Midfastosöndagen, 26. Femte söndagen i fastan, 27. Palmsöndagen, 28. Skärtorsdagen, 29. Långfredagen, 30. Påskdagen, 31. Annandag påsk, 32-35. Andra-femte söndagen i påsktiden, 36. Bönsöndagen, 37. Söndagen före pingst, 38. Kristi himmelfärds dag(torsdag), 39. Pingstdagen, 40. Annandag pingst, 41. Heliga Trefaldighets

⁸² Martling 1992, 246–248.

⁸³ Den svenska evangelieboken 2003, 15.

⁸⁴ Edqvist m.fl. 2003, 335.

⁸⁵ Den svenska evangelieboken 2003, 16–17.

dag eller Missionsdagen, 42-45. Första-fjärde söndagen efter trefaldighet, 46. Apostladagen, 47. Sjätte söndagen efter trefaldighet, 48. Kristi förklarings dag, 49-65. Åttonde-tjugofemte söndagen efter trefaldighet, 66. Söndagen före domsöndagen, 67. Domsöndagen.

Dessutom finns följande högtidsdagar: Kyndelsmässodagen som vanligen infaller i början av februari, Jungfru Marie bebådelsedag som brukar falla i slutet av mars och innan palmsöndagen, Midsommardagen(lördag), Den helige Johannes döparens dag, Den helige Mikael's dag, Tacksägelsedagen som infaller andra söndagen i oktober, Alla helgons dag den lördag som infaller mellan 31 oktober och 6 november, Söndagen efter alla helgons dag.⁸⁶

Som det framkommit ger EB tre läsningar och en psaltarpsalm till varje gudstjänst. I EB ges korta kommentarer till de olika söndagarna som kan tänkas fungera som hjälp till predikanten. Kyrkoordningen för Svenska Kyrkan säger att predikan ska utgå från en eller flera av de lästa bibeltexterna i Den Svenska Evangelieboken.⁸⁷

2.3.5 The Narrative Lectionary

2.3.5.1 Om The Narrative Lectionary

The Narrative Lectionary(NL) är en bibeltextordning bestående av fyra årgångar. Från september till maj med start i skapelsen går texterna igenom Bibelns berättelse och slutar med den tidiga kristna kyrkan. Det experiment som NL skulle kunna ses som uttryck för startade år 2010 och fortsätter att växa. NL initierades av professorerna Rolf Jacobson och Craig Koester vid Luther Seminary i samarbete med församlingar runt om i USA.⁸⁸

NL skapades som en slags reaktion på de svagheter som skaparna sett med ”The Revised Common Lectionary” (RCL). RCL är den ekumeniska ordning som i amerikansk protestantisk kontext är en motsvarighet till EB bestående av tre årgångar och fyra läsningar varje söndag.⁸⁹ Även om skaparna av NL såg fördelar med RCL menade de att den inte presenterade skriften och då framförallt Gamla testamentet på ett sätt som hjälper människor att bli förtrogen med den bredd av tron som framkommer i den bibliska historien. Det är att hjälpa människor att lära känna denna bredd eller trons modersmål som NL vill försöka göra genom sin bibeltextordning.⁹⁰ Målet med att årligen predika den bibliska berättelsen är att de troendes liv ska centreras in i Guds berättelse.⁹¹

The Church Year helped to shape the flow of the Narrative Lectionary. Old Testament readings move through the story of God’s dealings with Israel and culminate in Advent with the prophets who speak

---

⁸⁶ Edqvist m.fl. 2003, 332–334.

⁸⁷ Edqvist m.fl. 2003, 286.

⁸⁸ Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

⁸⁹ White 2000, 75–76.

⁹⁰ Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

⁹¹ Narrative Lectionary brochure. Online:

https://www.workingpreacher.org/content/2016_narrative_lectionary_brochure.pdf (åtkomst 160507).

of longing and hope. Readings from the gospels fit the movement from Christmas and Epiphany to the Transfiguration, Ash Wednesday, Holy Week and Easter. Selections from the book of Acts and Paul's letters trace the outward movement of the resurrection message, culminating on Pentecost with readings focusing on the Spirit.⁹²

Kyrkoåret har haft betydelse i utformningen av NL genom hur det samspelar med kyrkoårets dagar och högtider. Bibeltexterna är valda för att proklamera det som Gud gör genom den bibliska historien och för att visa hur Gud i olika tider och sammanhang hanterat den komplexitet som ryms i det mänskliga livet. Här återfinns berättelser om hopp och besvikelse, lidande och upprättelse. De fyra evangelierna har fått varsin årgång i NL och kan på så sätt belysa det mest karaktäristiska med varje evangeliums berättelse om Jesus.⁹³

2.3.5.2 The Narrative Lectionary uppbyggnad

De fyra årgångar som NL består av kopplas till varsitt evangelium. Matteusevangeliet tillhör den första årgången, Markusevangeliet den andra, Lukasevangeliet den tredje och Johannesevangeliet den fjärde.

Till varje söndag är två bibeltexter valda, den första är predikotexten och den andra är en medföljande frivillig läsning. Under hösten är predikotexten från Gamla testamentet och den medföljande läsningen från den årgångens evangelium.⁹⁴ Från sista söndagen i advent när predikotexten hämtas från den årgångens evangelium är den medföljande läsningen från Psaltaren. När predikotexterna därefter hämtas från Apostlagärningarna eller breven i Nya testamentet är den medföljande läsningen från den årgångens evangelium.⁹⁵

Predikotexterna under hösten fram till sista advent då något av evangelierna tar vid berör i följande ordning dessa områden: 1. Skapelsen, 2. Abraham, 3. Jakob och Josef, 4. Uttåget, 5. Lagen och öknen, 6. Domartiden, 7. David, 8. Salomo till det delade kungariket, 9. Elia och Elisha, 10. Småprofeterna, 11. Jesaja och Hiskia, 12. Jeremia och Josia, 13. In i exilen, 14-15. Tillbaka från exilen.⁹⁶

Evangelierna tar vid den fjärde advent och börjar med en förberedelse inför Jesu födelse och sedan leder predikotexterna genom Jesu liv och lära för att slutligen skildra påskens händelser. Påsken fortsätter fram till pingsten och skildrar under den perioden den tidiga kyrkan.⁹⁷

---

⁹² Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

⁹³ Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

⁹⁴ Narrative Lectionary List of Readings for Years 1-4. Online:

https://www.workingpreacher.org/content/narrative_lectionary_years1-4.pdf?rev=7 (åtkomst 160315).

⁹⁵ Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

⁹⁶ Narrative Lectionary List of Readings for Years 1-4. Online:

https://www.workingpreacher.org/content/narrative_lectionary_years1-4.pdf?rev=7 (åtkomst 160315).

⁹⁷ Narrative Lectionary List of Readings for Years 1-4. Online:

https://www.workingpreacher.org/content/narrative_lectionary_years1-4.pdf?rev=7 (åtkomst 160315).

Perioden från pingsthelgen till september tar själva ordningscykeln en paus. Detta möjliggör för predikanten att predika över bibelböcker, ämnen och serier som kanske NL missar eller som det i den aktuella församlingen finns behov av att fördjupa sig i. NL tillhandahåller även en del valfria förslag på ämnen för den perioden.⁹⁸

NL är en kostnadsfri bibeltextordning som erbjuds av Luther Seminary. Förutom att presentera bibeltexter erbjuds en gedigen predikantresurs på webben. Den resursen består bl.a. i att de inför varje söndag spelar in ett podcast-avsnitt där aktuell bibeltext behandlas och diskuteras i ett samtal mellan tre teologer. Dessutom har någon teolog eller pastor skrivit en kommentartext över aktuell bibeltext. Det finns även gudstjänstresurser i form av skrivna böner och sångförslag till de olika söndagarna.⁹⁹

---

⁹⁸ Narrative Lectionary Summer Readings 2015-2018. Online: https://www.workingpreacher.org/content/narrative_lectionary_summer_2015-2018.pdf (åtkomst 160317).

⁹⁹ Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

Kapitel 3: Resultat

Jag ska nu redogöra hur funktionen av kyrkoåret och kyrkoårsordningarna med de nyckelbegrepp jag hämtat från kunskapssociologin och rollteorin kan beskrivas. Dessa har jag använt på ett heuristiskt-tolkande sätt för att (1) skapa en kreativ distans till den beskrivna företeelsen nämligen "kyrkoåret" samt (2) pröva att tolka kyrkoåret i enlighet med problemformuleringen.

3.1 Analys av Den svenska evangelieboken

3.1.1 Övergripande analys av ordningen som helhet

3.1.1.1 Peter L. Berger och Thomas Luckmanns Kunskapssociologi

Symboliskt universum:

BL beskriver uppkomsten av den sociala ordningen som en pågående dialektisk process, ett samspel av externalisering, objektivering och internalisering. När EB och det kyrkoår som den representerar ska förstås i ljuset av kunskapssociologin behöver vi se att EB är en del av en sådan process.

I kyrkoåret, som börjar med första söndagen i advent och slutar med veckan efter domsöndagen, framställs Guds frälsningshandlingar med människan. Varje söndag och annan högtidsdag har sitt särskilda firningsämne eller tema som anges i evangelieboken och uttrycks i dess urval av bibliska texter. Kyrkans stora högtider är jul, påsk och pingst då Kristi födelse, Kristi uppståndelse respektive Andens utgjutande firas. Högtiderna har förberedelsestider och efterfirande. Genom kyrkoåret får kyrkan och den enskilda människan möjlighet att ta del av och leva sig in i avgörande händelser i Jesu liv och hans undervisning. Genom att knytas till och klädas i olika skeenden under årets gång, kulturella seder och bruk, musik och liturgi, får budskapet en åskådlighet som gör att människan kan få uppleva hur Jesus Kristus varje kyrkoår på nytt kommer till sin kyrka och varje människas liv.¹⁰⁰

Det EB gör är att genom fastställda gudstjänster, högtidsdagar och tider som periodiskt upprepas år efter år utgör ett pågående mönster. Detta mönster bildar den grundstruktur och rytm varifrån kyrkan och dess medlemmar förkunnar sin lära och formar sitt liv i generationer.

För att kunna tolka och beskriva EB som ett symboliskt universum kan vi påminna oss om hur BL beskriver det.

Ett symboliskt universum är en samlad teoretisk tradition som integrerar olika betydelseområden och innefattar den institutionella ordningen i en symbolisk totalitet, varvid termen "symbolisk" används på det sätt som vi tidigare definierat. För att upprepa det är symboliska processer, processer med en viss innebörd som refererar till andra realiteter än dem som ingår i vardagslivets erfarenheter.¹⁰¹

EB med dess samling av bibeltexter och teman överensstämmer till stor del med BLs definition av ett symboliskt universum. Bibeltexterna och gudstjänsternas olika teman refererar till en annan dimension av verkligheten än den människan vanligtvis möter i vardagen. Intentionen som framträder

¹⁰⁰ Edqvist m.fl. 2003, 331–332.

¹⁰¹ Berger och Luckmann 2010, 114–115.

utifrån den beskrivning av kyrkoåret som nyss citerades ur Svenska Kyrkans kyrkoordning är att individen genom kyrkoåret ska få möta Jesus, hans undervisning och frälsningshandlingar.

Det symboliska universumet är mer än en samlad teoretisk tradition då den även har en ordnande funktion.

Det symboliska universum inför också ordning i historien. Det placerar alla kollektiva händelser i en sammanhållande enhet som innefattar förflutet, nutid och framtid. Vad det förflutna beträffar upprättar det ett ”minne” som delas av alla de individer som socialiseras inom kollektivet. Vad framtiden angår uppställer det en gemensam referensram för planering av individuella handlingar.¹⁰²

BL menar att en av det symboliska universumets funktioner bl.a. är att skapa ordning i historien. Att individerna inom universumet får ett gemensamt ”minne” men också att de får en gemensam referensram som påverkar framtiden. Man skulle kunna se på EB funktion på liknande sätt och ur flera aspekter. Samlingen av bibeltexter från Gamla och Nya testamentet kopplar individen till Jesus och den första kristna kyrkans historia men också till det judiska folket vilket skapar ett mer eller mindre emiskt ”vi”. Det knyts även band till kyrkohistorien där den kristna kyrkan brukat bibeltexterna för att tolka sin samtid. En annan aspekt med att EB skapar ordning i historien är att kyrkoåret bygger på en liturgisk tradition och rytm som på ett eller annat sätt alltid varit en del av kyrkans liv. Att samlas till gudstjänst på söndagar som var uppståndelsedagen, att högtider och speciella firningsämnen, bibliska personer eller helgon uppmärksammas och aktualiserats har kristna gjort under hela kyrkohistorien. Det är därav inte svårt att se att en av EBs funktioner är att skapa ett kollektivt ”minne” eller referensram för kyrkan.

EB och dess gudstjänster skapar inte endast ordning i historien.

I gudstjänsten får tron näring genom förkunnelsen av evangeliet, firandet av den heliga måltiden och gemenskapen i bön och lovsång. De som firar gudstjänst sänds ut för att i vardagen vittna om evangelium och göra kärlekens gärningar, till mission och diakoni.¹⁰³

Kyrkoåret blir det ramverk genom vilket evangelium förkunnas och det kristna livet levs och utrustas. De som deltar i gudstjänstfirandet sänds ut från en värld till en annan. De sänds från kyrkoårets och kyrkans verklighet till en vardag som präglas av andra premisser och verkligheter för att där förkunna evangelium i ord och handling.

I vardagens verklighet möter EB och dess symboliska universum andra ”universum”.

En särskilt vägande anledning att utveckla ett universumbevarande begreppssystem föreligger när ett samhälle konfronteras med ett annat samhälle som har en alldeles olikartad historia. Det problem som en sådan konfrontation innebär, är normalt mer tillspetsat än det som kätterier inom samhällets ram

---

¹⁰² Berger och Luckmann 2010, 122.

¹⁰³ Edqvist m.fl. 2003, 267.

ger upphov till, eftersom det här rör sig om ett alternativt symboliskt universum med en ”officiell” tradition vars objektivitet, som tas för given, är likställd med ens egen.¹⁰⁴

Att EB och dess kyrkoår inte utgör det allmänt rådande symboliska universumet i samhället tror jag inte det råder någon tvekan kring. Kyrkan och den kristna religionens ställning i samhället har genom historien kommit att förändras. Daniel Andersson och Åke Sander menar att förändringen innebär att samhället gått från att ha varit homogent där enhet i religion sågs som en hörnsten i samhällsbygget till att religionen fått en allt mindre erkänd roll. Detta har lett till att människor blivit allt mer religiöst rotlösa.¹⁰⁵ Man skulle kunna tala om sekularisering, processer där religionens betydelse för samhället och hos medborgarnas medvetande minskar.¹⁰⁶ Även om kristendomen och Svenska kyrkans inflytande i samhällsstrukturen har minskat då Sverige inte längre har någon statskyrka betyder det inte att intresset för religion och religiositet försvunnit. Andersson och Sander menar att som en konsekvens av den migration som skett det senaste århundradet har landet inte bara berikats med människor och arbetskraft utan också med världens alla religioner.¹⁰⁷ Sverige är numera en mångreligiös nation och mot bakgrund av detta kan man förstå det interna behovet av universumbevarande begreppssystem för att respektive religion ska kunna hållas intakt. Utifrån samhällsutvecklingen där de mänskliga rättigheterna värnas som en gemensam verklighet skulle man kunna tala om ett externt behov av att bevara mångfalden eller en neutral ”kärna” i samhället genom egna universumbevarande begreppssystem.¹⁰⁸ Det är i de här spänningsfälten mellan olika verkligheter som vi existerar och man kan ställa sig frågan kring vilken verklighet som utgör det största hotet mot kyrkan.

De universumbevarande begreppssystemen eller åtgärderna kan användas på olika sätt vilket BL ger exempel på med begreppen terapi och nihilation.

Terapi innebär att begreppsmaskineriet används för att säkerställa att verkliga eller potentiella avvikande stannar kvar inom ramen för de institutionaliserade definitionerna av verkligheten, eller anorlunda uttryckt för att hindra ”invånarna” i ett givet universum från att ”emigrera”. Detta gör det genom att använda legitimeringsapparaten i individuella ”fall”.¹⁰⁹

Vid ”tillintetgörelse” (nihilation) används i sin tur ett likartat maskineri för att begreppsmässigt utplåna allt utanför samma universum. Detta tillvägagångssätt kan också beskrivas som ett slags negativ legitimering. Legitimeringen bestyrker verkligheten av det socialt konstruerade universum; tillintetgö-

---

¹⁰⁴ Berger och Luckmann 2010, 127.

¹⁰⁵ Andersson och Sander (red) 2005, 26–27.

¹⁰⁶ Nationalencyklopedin n.p. Online:

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/sekularisering> (åtkomst 160425).

¹⁰⁷ Andersson och Sander (red) 2005, 9.

¹⁰⁸ Bring, n.p. Online: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/mänskliga-rättigheter> (åtkomst 160513).

¹⁰⁹ Berger och Luckmann 2010, 132–133.

randet innebär ett förnekande av att de fenomen eller tolkningar av fenomen som inte passar in i detta universum är verkliga.¹¹⁰

Jag har svårt att se EB i sig själv som en form av terapi då det utifrån BL mer verkar vara något som används vid enstaka individuella fall när någon riskerar att avvika. Däremot skulle EB kunna fungera som terapi de tillfällen då gudstjänsten med dess bibelläsningar och predikan fick förmedla något subjektivt meningsfullt till individen.

Att EB skulle fungera som en nihilation är enklare att identifiera. Nihilation handlar enligt BL om att ge avvikande fenomen och hot en lägre ontologisk status.¹¹¹ Nu är det även här inte EB i sig själv som fungerar som nihilation. Det handlar om vilken status och värde traditionen och medborgarna i det symboliska universumet tilldelar EB och det kyrkoår den representerar i förhållande till andra verklighetsuppfattningar, ordningar och kristna traditioner. I kyrkoåret utifrån EB ges Bibeln stort utrymme vilket de olika läsningarna vittnar om. Att endast vissa bibeltexter valts ut för att brukas inom EB, skulle kunna beskrivas som en indirekt nihilation. Det är bibeltexter som valts ut, inte texter från exempelvis Koranen, vetenskapen eller prästens egna filosofiska tankar som utgör gudstjänsternas fundament. BL menar att terapi och nihilation ligger i det symboliska universumets väsen och behöver finnas för att universumet ska kunna omfatta all verklighet.¹¹²

Plausibilitetsstruktur:

Den subjektiva verkligheten är sålunda alltid beroende av specifika plausibilitetsstrukturer, dvs. den specifika sociala bas och de sociala processer som krävs för att den skall vidmakthållas. Man kan inte hålla sin identifikation av sig själv som betydelsefull person vid makt annat än i en miljö som bekräftar denna identitet; man kan bara hålla sin katolska tro vid liv om man bevarar sina signifikanta kontakter med den katolska församlingen; och så vidare.¹¹³

BL betonar betydelsen av plausibilitetsstrukturer för att hålla den subjektiva verkligheten vid liv. Plausibilitetsstrukturerna kan skilja sig åt beroende på om det handlar om krissituationer eller om ett rutinmässigt vidmakthållande av den subjektiva verkligheten.¹¹⁴ Vid läsningen av BL framkommer samtalet som det viktigaste hjälpmedlet för vidmakthållande av verkligheten. Samtalet, det gemensamma språket i mötet med andra ansikte mot ansikte menar BL är betydelsefullt.¹¹⁵

Det EB möjliggör är att den skapar en social mötesplats genom gudstjänsterna där individer som delar samma verklighetsuppfattning får mötas ansikte mot ansikte. Genom bibelläsningarna och predikan exponeras individerna för trons språk. Men språket förmedlas också genom deltagan-

---

¹¹⁰ Berger och Luckmann 2010, 134–135.

¹¹¹ Berger och Luckmann 2010, 134–135.

¹¹² Berger och Luckmann 2010, 136.

¹¹³ Berger och Luckmann 2010, 180.

¹¹⁴ Berger och Luckmann 2010, 174.

¹¹⁵ Berger och Luckmann 2010, 177–181.

det i liturgin, eukaristin, bönerna och samtalet med varandra. De olika teman, firningsämnen och tider som EB tillhandhåller bidrar till en gemensam referensram och samtalsunderlag.

Tillägandet av den subjektiva verklighetsuppfattningen handlar om processer.

Primär socialisation är den första socialisation en individ genomgår i barndomen, genom vilken han blir medlem i samhället. Sekundär socialisation kallas varje följande process som leder en redan socialiserad individ in i nya sektorer av hans samhälles objektiva värld.¹¹⁶

Socialisationen eller internaliseringsprocessen som BL benämner den syftar övergripande på den process varvid individen grundligt och konsekvent införlivas i ett samhälles objektiva värld.¹¹⁷ BL gör skillnad mellan den primära socialisationen som innefattar den grundläggande strukturen och den efterföljande sekundära socialisationen. I den primära socialisationen skapas och läggs strukturer som ger individen trygghet och där andra personer spelar en nyckelroll i hur framgångsrik socialiseringen ska bli. Det emotionella har stor betydelse då individen identifierar sig och knyter känslomässiga band till sina signifikanta andra.¹¹⁸

För att applicera detta på hur EB fungerar tänker jag att man kan förstå det som att individen vaggas in i kyrkoårets system, rytm och värld. För individer vars föräldrar redan är socialiserade in i denna värld sker den primära socialisationen naturligt och i ett samspel med vardagslivets socialisation. Den primära socialisationen är mer eller mindre påtvingad vilket är ett påstående som skulle kunna exemplifieras med en kyrkotradition där spädbarn döps in i gemenskapen varvid den primära socialisationen börjar. Oavsett om en individ döps in i världen eller möter den från annat håll kan vi utifrån BL förstå behovet av signifikanta andra. Dessa skulle kunna vara föräldrar men också andra exempelvis ledare och faddrar som är väl förtrogna med EB och som kan ledsaga, ge trygghet och lära individen det symboliska universumets språk. I det här fallet handlar det om att lära känna kyrkoårets skiften, dess rytm och tider och att se sig själv som en del av det.

Den sekundära socialisationen som enligt BL innebär förvärvande av ny kunskap utifrån de ”undervärldar” som ett samhälle besitter. Dessa ”undervärldar” är för det mesta partiella verkligheter. BL menar att det finns ett behov av en legitimeringsapparat vid den sekundära socialisationen där det ofta kan användas rituella och materiella symboler typ vid konfirmation.¹¹⁹

Vad dessa ”undervärldar” skulle vara när det gäller EB skulle dels kunna handla om kyrkoåret som helhet. Att individer som har sin primära socialisation i vardagslivets verklighet socialiseras in i en sekundär verklighet genom EB med dess symboler. Men det skulle också kunna förstås som att den sekundära socialisationen kan handla om de olika delar som ryms i EB. Det kan handla om

---

¹¹⁶ Berger och Luckmann 2010, 154.

¹¹⁷ Berger och Luckmann 2010, 154.

¹¹⁸ Berger och Luckmann 2010, 155.

¹¹⁹ Berger och Luckmann 2010, 162–163.

olika liturgiska moment, om eukaristin, predikan och högtider av exempelvis typen konfirmationsgudstjänst som individen med tiden förvärvar fördjupande kunskap om.

Det förekommer ibland enligt BL att det även i den sekundära socialisationen finns ett så starkt känslomässigt band till de personer som övervakar socialisationen att de får karaktär av signifikanta andra. Det som då händer är att den nya verkligheten blir individens hela värld, det blir subjektivt hans liv.¹²⁰

Den här beskrivningen av vad den sekundära socialisationen kan åstadkomma tror jag är applicerbar på EB i det att den inte för gemene man utgör en objektiv verklighet. Den är inte heller självklart subjektiv utan behöver socialiseras. För en individ som framgångsrikt socialiserats och pågående socialiseras in i EB är det inte otänkbart att kyrkoåret upplevs som hela dess värld.

Det finns även en annan typ av socialisation som BL kallar för resocialisation och som möjliggör ”växlingar”.

BL menar att resocialisationen handlar om en fortlöpande modifiering av den subjektiva verkligheten. Den kan likna den primära socialisationen men behöver inte upplösa den tidigare verklighetens nomiska struktur.¹²¹ BL menar att det i resocialisationen sker en radikal omtolkning eller modifiering av händelser och personer i det förflutna. Detta för att det förflutna bättre ska harmonisera med den nya verkligheten.¹²²

Vidare menar BL att den historiska prototypen för växling är den religiösa omvändelsen där plausibilitetsstrukturen förmedlas genom signifikanta andra som individen starkt känsloladdat identifierar sig med. Dessa personer förkroppsligar plausibilitetsstrukturen vilket ger gemenskapen en omistlig betydelse. Det är i gemenskapen som de viktiga samtalen förs och därmed är det också av betydelse vilka man samtalar med så att det inte uppkommer några oklarheter kring den subjektiva verklighetsuppfattningen. Tillgång till en legitimeringsapparat för hela transformationssekvensen behövs enligt BL för att en växling ska kunna ske.

Religionen kräver en religiös gemenskap eller församling, och för att leva i en religiös värld krävs anslutning till denna gemenskap.¹²³

EB tillhandahåller i sin övergripande struktur naturliga ”växlingstillfällen” framförallt i samband med kyrkoårets början och slut vid första advent och Domsöndagen då det är tillfällen av självrannsakan och nystart. Men även påsktiden erbjuder möjlighet till självrannsakan och en nystart i och med påskdagen.¹²⁴

---

¹²⁰ Berger och Luckmann 2010, 170.

¹²¹ Berger och Luckmann 2010, 182–183.

¹²² Berger och Luckmann 2010, 186.

¹²³ Berger och Luckmann 2010, 183–185.

¹²⁴ Den svenska evangelieboken 2003, 652–659.

Man kan fråga sig hur omfattande EB utgör en sådan legitimeringsapparat som främjar resocialisation och växlingar. Utifrån synsättet att EB är en pågående process, ett referenssystem att leva i och som ger mening och sammanhang åt hela livet skulle den kunna förstås som en sådan legitimeringsapparat. EB med sina söndagar, teman och bibeltexter skapar gemenskap och samhörighet med de som lever i kyrkoåret. Den religiösa gemenskapen eller församlingsförankringen behövs för att kunna leva i en religiös värld menar BL.¹²⁵

Som det framkommit hittills kan EB med dess kyrkoår beskrivas som ett symboliskt universum dels utifrån att fastställda gudstjänster, bibeltexter, högtidsdagar och tider utgör en samlad teoretisk tradition där bibeltexter och teman refererar till annan realitet. Men också utifrån hur EB och dess kyrkoår inför ordning i historien genom att ge människor tillhörighet och ett gemensamt minne.

Behovet av universumbevarande begreppssystem har kanske blivit ännu viktigare idag då samhället består av en mängd olika verkligheter som mer eller mindre utgör ”hot” mot varandra. När det gäller EB med dess kyrkoår som plausibilitetsstruktur framkom det att kyrkoåret bidrar till skapandet av en mötesplats där människor kan interagera med varandra ansikte mot ansikte och där trons språk kan förmedlas. Den religiösa gemenskapen behövs för att kunna leva i en religiös värld vilket EB med sina söndagar, bibeltexter och teman bidrar till.

När det gäller socialisationen genom vilken individen blir en del av samhället och resocialisationen där den subjektiva verkligheten fortlöpande modifieras framkom det att signifikanta andra har stor betydelse för hur omfattande socialisationen blir. Dessa signifikanta andra som individen ofta identifierar sig med på ett känsloladdat sätt.

Som framkommit möjliggör resocialisationen att individen kan byta mellan världar vilket BL kallar för ”växlingar”. Sundén använder i sin rollteori ett liknande begrepp som han kallar för ”fasväxling” vilket handlar om huruvida en upplevelse tolkas religiöst eller profant. BLs kunskapssociologi beskriver mer allmänmänskligt hur individers verklighet skapas och hålls levande. Sundéns rollteori fokuserar på religionen och kompletterar med sitt psykologiska perspektiv BL genom att beskriva den religiösa upplevelsens uppkomst.

3.1.1.2 Hjalmar Sundéns rollteori

För att en människa skall kunna göra religiösa upplevelser fordras att hon tillägnat sig en religiös tradition och i vissa fall en rituell apparatur.¹²⁶

Tillägnandet av religiös tradition och rituell apparatur verkar vara en grundförutsättning för religiösa upplevelser enligt Sundén. Vidare betonar Sundén att individens beredskap och inställning är

---

¹²⁵ Berger och Luckmann 2010, 184.

¹²⁶ Sundén 1959, 47.

avgörande för hur upplevelsen eller varseblivningen kommer bli.¹²⁷ Sundén menar att varseblivningsberedskapen utgör den referensram genom vilken individen är förberedd att se, uppfatta och tolka sin omvärld.¹²⁸ Det som den skriftligt fixerade religiösa traditionen gör är att bidra med berättelser och situationer där människor som tillägnat sig traditionen kan identifiera sig.¹²⁹

Liksom Geels och Wikströms tolkning av Sundén kan jag se att den kristna traditionen framförallt genom Bibeln bjuder på en mängd rollsituationer som individer kan identifiera sig med och lära av. Både Gamla och Nya testamentet innehåller rollsituationer men kanske blir det tydligast i Gamla testamentets rollsituationer där allt som händer, d.v.s. totaliteten uppfattas som Guds aktivitet. Även kyrkohistorien med dess betydande personer kan fungera som roller.¹³⁰ Innan reformationen firades en mängd andra fester än de stora kristna högtiderna däribland en lång rad helgonfester vars livsberättelser också kan tänkas ha fungerat som en arsenal av roller.¹³¹

EB består i sin nuvarande form av en samling bibeltexter från Gamla testamentet, Nya testamentet, episteltext samt en Psaltarpsalm till varje gudstjänst fördelade över tre årgångar.

I evangelieboken finns de bibeltexter som läses och utlägges i gudstjänsten. I bibelordet har kyrkan den givna grunden för vad den tror, bekänner och lär. I de bibliska läsningarna möter människorna Guds ord som genom den heliga Anden blir levande varje gång någon hör det i gudstjänsten och tar emot det i tro.¹³²

Då bibeltexterna som återfinns i EB åtminstone kommer att läsas i gudstjänsterna kan man dra slutsatsen att gudstjänstbesökarna exponeras för dessa texter. Huruvida de valda bibeltexterna bidrar med olika rollsituationer återkommer jag till lite senare i en exemplifierande fördjupning av en söndags bibeltexter.

Utifrån Svenska kyrkans kyrkoordning framkommer det en förväntan på att bibelläsningarna genom den heliga Anden blir levande för människorna som lyssnar och tar emot ordet i tro. Det här med att lyssna och att ta emot ordet i tro skulle kunna stämma överens med den attityd eller varseblivningsberedskap som Sundén talar om. Människor som deltar i en gudstjänst med en varseblivningsberedskap på att det som sägs i gudstjänsten kan vara ett personligt budskap till individen kan mycket väl uppleva det så.

Sundén ger exempel på hur Augustinus möter Gud genom en Psaltarpsalm.¹³³ Utifrån ett rolltänkande kan Psaltaren vara en tacksam bibelbok då den generellt har ett personligt tilltal, ett samtal mellan psalmisten och Gud. Sundén ger exempel från sitt eget liv där Psalm 73 i Psaltaren kommit

---

¹²⁷ Sundén 1959, 47–48.

¹²⁸ Sundén 1959, 49–50.

¹²⁹ Sundén 1959, 55.

¹³⁰ Geels och Wikström 2012, 93.

¹³¹ Olivestam, Eriksson och Lindholm 2002, 52.

¹³² Edqvist m.fl. 2003, 283.

¹³³ Sundén 1959, 64.

att betyda mycket för honom. Han identifierar sig med psalmisten och dennes frågor så att de blev Sundéns egna frågor och reflektioner.¹³⁴

Vilken typ av bibeltext som bäst lämpar sig att identifiera sig med utifrån ett rollteoretiskt betraktelsesätt tål att reflekteras över.

Genom kyrkoåret får kyrkan och den enskilda människan möjlighet att ta del av och leva sig in i avgörande händelser i Jesu liv och hans undervisning. Genom att knytas till och klädas i olika skeenden under årets gång, kulturella seder och bruk, musik och liturgi, får budskapet en åskådlighet som gör att människan kan få uppleva hur Jesus Kristus varje kyrkoår på nytt kommer till sin kyrka och varje människas liv.¹³⁵

Beskrivningen av kyrkoåret enligt Svenska kyrkans kyrkoordning ger intryck att det är mötet med Jesus som är dess främsta ändamål. Att leva sig in i avgörande händelser i Jesu liv och undervisning skulle utifrån en applicering av Sundéns rollteori kunna motivera en prioritering av evangelietexternas rollsituationer i EB. Inte nödvändigtvis läsningsmässigt men i valet av predikotext skulle kyrkoordningens vision av kyrkoåret motivera en nytestamentlig text framför en gammaltestamentlig.

Tilläggnandet av en religiös tradition är för Sundén psykologiskt sett en grundförutsättning för religiösa upplevelser och en sådan bibeltextbaserad tradition utgör EB. Sundén menar att beroende på hur omfattande en individ tillägnat sig den religiösa traditionen påverkar de religiösa upplevelserna och tolkningen av omvärlden.¹³⁶ Tilläggnandet av den religiösa traditionen och i det här fallet Bibeln som ett referenssystem är enligt Sundén något som sker över lång tid och som hålls aktuellt genom att exempelvis individen själv dagligen läser Bibeln och påminns om den.¹³⁷ Men det skulle också kunna handla om att delta i religiösa praktiker och högtider som kyrkoåret är ett exempel på.¹³⁸

Det man kan förstå att EB gör med sin årscykel av bibelläsningar är att den bidrar till tilläggnandet av Bibeln och dess rollsituationer som ett referenssystem för individen. Den fungerar både på ett inpräntande sätt men samtidigt som en plausibilitetsstruktur utifrån att den håller Bibeln och dess texter återkommande aktuella.

Sundén lyfter fram behovet av den dagliga bibelläsningen för att hålla Bibeln som referenssystem aktuell. Där räcker det kanske inte med att en gång i veckan exponeras för bibeltexterna i EB utan det behöver finnas ett personligt engagemang hos individen. Detta skulle kunna kopplas till varseblivningsberedskapen och inställningen hos individen som i det här fallet skulle kunna vara att

---

¹³⁴ Sundén 1961, 41.

¹³⁵ Edqvist m.fl. 2003, 332.

¹³⁶ Sundén 1961, 41–44.

¹³⁷ Sundén 1959, 163.

¹³⁸ Geels och Wikström 2012, 94.

Gud har ett personligt budskap att förmedla genom Bibeln. EB tillhandahåller även en bibelläsningssplan för veckans alla dagar som skulle kunna tänkas ha en vidmakthållande funktion.¹³⁹

En fasväxling menar Sundén handlar om huruvida en upplevelse tolkas religiöst eller profant. De religiösa upplevelserna har en förmåga att förblekna och bli diskutabla. Därför menar Sundén att referenssystemet, den religiösa traditionen, gemenskapen fyller en viktig roll i att bekräfta upplevelser.¹⁴⁰ Detta bidrar EB med genom att den i gudstjänsten skapar en gemensam mötesplats men också att den genom bibeltexterna formar ett gemensamt referenssystem. Sundén menar att kyrkan med dess liturgi som EB är en del av kan bli det språk genom vilken Gud upplevs tala.¹⁴¹

Sundén menar att rollsituationen som är dual inte bara innebär ett spelmönster utan också kan fungera som en referensram som möjliggör varseblivningar. Om individen identifierar sig med Gudsrollen kan det handla om att antecipera Guds handlande i en viss situation. Men det kan också handla om ett rollövertagande där individen identifierar sig med en mänsklig person i traditionen och då förväntar sig att Gud ska handla på liknande sätt i den situationen.¹⁴²

Som jag uppfattar Sundén menar han att en individ som på ett mer omfattande sätt tillägnat sig den religiösa traditionen utvecklat en mer generaliserad människoroll och Gudsroll vilket innebär att en individ kan antecipera Gud i allt.¹⁴³

3.1.2 Exemplifierande analys av en söndag ur Den svenska evangelieboken

I kyrkoåret, som börjar med första söndagen i advent och slutar med veckan efter domsöndagen, framställs Guds frälsningshandlingar med människan. Varje söndag och annan högtidsdag har sitt särskilda firningsämne eller tema som anges i evangelieboken och uttrycks i dess urval av bibliska texter.¹⁴⁴

Då varje söndag har sitt särskilda ”firningsämne” eller tema är det inte helt enkelt att välja ut en söndag som skulle få exemplifiera hela EB. Jag valde den 23e söndagen i trefaldighet helt enkelt därför att den inte har en direkt tillhör till de större högtiderna eller högtidsdagarna under kyrkoåret. Utifrån BL och Sundén ska jag ge exempel på vilka funktioner dessa bibeltexter kan tänkas ha för individen.

Det som framgår av Svenska kyrkans kyrkoordning är att predikan skall utgå från en eller flera av de lästa texterna.¹⁴⁵ Man skulle kunna tänka att bibeltexterna som predikas och därmed utläggs får en större påverkan på de som lyssnar. Då det inte framkommer vilken text som är predikotext får jag försöka titta på texterna både som läst text men också som predikad text. Det finns som

¹³⁹ Den svenska evangelieboken 2003, 673–689.

¹⁴⁰ Sundén 1959, 120–121.

¹⁴¹ Sundén 1961, 23.

¹⁴² Sundén 1961, 41–44.

¹⁴³ Geels och Wikström 2012, 94.

¹⁴⁴ Edqvist m.fl. 2003, 331–332.

¹⁴⁵ Edqvist m.fl. 2003, 286.

jag ser det flera aspekter att ta hänsyn till när man utifrån de teoretiska perspektiven reflekterar och analyserar vilken betydelse en bibeltext kan tänkas ha för individen.

Temat för den söndagen är *Förlåtelse utan gräns* och den första årgångens bibeltexter är 1 Mos 50:15-21, 2 Thess 3:1-5, Matt 18:15-20 och Ps 78:35-39.¹⁴⁶

3.1.2.1 Gammatestamentlig text: 1 Mos 50:15-21

När Josefs bröder tänkte på att deras far var borta sade de: "Kanske Josef hyser agg till oss och vill ge igen för allt ont vi har gjort honom." Därför skickade de bud till Josef och lät säga: "Innan han dog bad din far att vi skulle säga till dig: 'Vi ber dig förlåta oss, dina bröder, vår synd och skuld. Vi har gjort dig mycket ont.' Så förlåt oss, din fars Guds tjänare, den synd vi har begått!" Vid dessa ord brast Josef i gråt. Sedan kom också bröderna själva och föll ner inför honom och sade: "Vi är dina slavar." Men Josef sade till dem: "Var inte rädda. Jag är ju inte Gud! Ni ville mig ont, men Gud har vänt det till något gott. Han ville göra det som nu har skett och därigenom bevara många människor vid liv. Var inte rädda, jag skall sörja för er och era barn." Så talade han lugnande och uppmuntrande till dem. (1 Mos 50:15-21)

Tilläggnelsen av den religiösa traditionen är för Sundén en grundförutsättning för religiösa upplevelser. Hur djupgående detta skett hos individen tillhör de faktorer som påverkar inställningen och varseblivningsberedskapen.¹⁴⁷ BL talar om tillägnelse utifrån begrepp som primära och sekundära socialisationsprocesser genom vilka individer införlivas i ett samhälle.¹⁴⁸

När en individ exponeras för denna bibeltext i en gudstjänst har det därför betydelse vad individen redan bär med sig i förförståelse och förväntan på bibeltexten. Känner individen till berättelsen om Josef sedan tidigare så att den aktuella perikopen förstås som en del i ett större sammanhang? En individ som socialiserats in i den kristna traditionen sedan tidig ålder eller deltagit i kyrkoåret under en längre tid kan kanske förväntas ha hört berättelsen om Josef tidigare. Det kan exempelvis ha varit i söndagsskoleklass eller i andra bibelläsningar eller predikan. Berättelsen om Josef och denna perikop kan också vara främmande för individen. BL tar upp betydelsen av signifikanta andra i socialisationsprocesser och för att hålla en upplevelse levande.¹⁴⁹ Dessa signifikanta andra skulle kunna vara en präst som predikar utifrån texten och på så sätt vägleder individen till att tillägna sig textens budskap. Men det skulle också kunna handla om roller i texten som individen kan identifiera sig med.

De roller som denna text bidrar med är dels Josefs bröder som utifrån texten gick med skuld-känslor, rädsla och ånger för någon synd de begått mot Josef. Sedan finns rollen Josef som verkar ha någon maktställning till sina bröder men väljer att förlåta. Rollen Gud finns också med i texten

---

¹⁴⁶ Bibel 2000 är den bibelöversättning som används i denna uppsats.

¹⁴⁷ Sundén 1959, 47–48.

¹⁴⁸ Berger och Luckmann 2010, 154.

¹⁴⁹ Berger och Luckmann 2010, 183.

som samtalet förs kring. Josef och brödernas far bär också en roll i berättelsen. Han gestaltar en trygghet, någon som försvunnit, en historia, ett arv och förflutet.

Utifrån Sundéns rollteori kan jag tänka mig att det finns flera identifikationsmöjligheter och igenkänningsfaktorer i dessa roller. Den duala rollsituationen framträder exempelvis om individen identifierar sig med Josefs bröder och där motspelaren Josef i det här fallet kan uppfattas representera rollen Gud.¹⁵⁰

3.1.2.2 Episteltext: 2 Thess 3:1-5

Och så, bröder, be för oss att Herrens ord vinner spridning och anseende, så som har skett hos er, och att vi förskonas från brottsliga och onda människor – alla har ju inte tron. Men Herren är trofast, han skall styrka er och skydda er för det onda. I vår tro på Herren litar vi på att ni gör och kommer att göra vad vi här föreskriver. Må Herren leda er fram till Guds kärlek och Kristi uthållighet. (2 Thess 3:1-5)

Den här perikopen skulle utifrån det BL beskriver som universumbevarande begreppssystem kunna fungera som terapi och nihilation.¹⁵¹ Detta utifrån att texten verkar vara ämnad för en viss grupp troende här benämnd som bröder. Här framkommer ett budskap om beskydd och förskoning från onda och brottsliga människor vilket utifrån denna text verkar vara människor utan tron. Men det finns också en uppmaning och önskan om Guds kärlek och Kristi uthållighet som kan uppfattas handla om att hålla gemenskapen intakt. Huruvida budskapet som förmedlas får en funktion av terapi eller nihilation beror till stor del på hur prästen väljer att utlägga texten.

Bibeltexten skulle också kunna fungera som plausibilitetsstruktur i det att den håller den subjektiva verkligheten levande.

När det gäller Sundéns rollteori ger denna text inte så många specifika roller utan är här lite mer abstrakt där den troende gemenskapen skulle kunna förstås som en roll. Textens avsändare kan fungera som en motspelare men även Gud då det i texten framträder ett yttre hot som Gud anteciperas beskydda från.

3.1.2.3 Evangelietext: Matt 18:15-20

Om din broder har gjort dig någon orätt, så gå och ställ honom till svars i enrum. Lyssnar han på dig har du vunnit tillbaka din broder. Men om han inte vill lyssna, ta då med dig en eller två till, för på två eller tre vittnesmål skall varje sak avgöras. Om han vägrar lyssna på dem, så tala om det för församlingen. Vill han inte lyssna på församlingen heller, betrakta honom då som en hedning eller en tullin drivare. Sannerligen, allt ni binder på jorden skall vara bundet i himlen, och allt ni löser på jorden skall vara löst i himlen. Vidare säger jag er: allt vad två av er kommer överens om att be om här på jorden, det skall de få av min himmelske fader. Ty där två eller tre är samlade i mitt namn är jag mitt ibland dem.” (Matt 18:15-20)

---

¹⁵⁰ Sundén 1961, 41–44.

¹⁵¹ Berger och Luckmann 2010, 134.

Läsningen av evangelietexten i gudstjänsten sker utifrån Svenska kyrkans kyrkohandbok stående av församlingen vilket indikerar evangelietextens särställning i den lutherska kyrkotraditionen.¹⁵² Då det framkommit att mötet med Jesus verkar vara ett ändamål med kyrkoåret är det inte orimligt att anta att evangelietexten prioriteras i predikan.¹⁵³

Den aktuella perikopen verkar förutsätta en förförståelse att det är Jesus som undervisar sina lärjungar i texten. Det kan vara så att perikopen skulle tjäna på att få en utläggning för att göra textens budskap rättvisa. Temat för den söndagen handlar om förlåtelse utan gräns och i angränsande perikoper ger Jesus liknelsen som det förlorade fåret vilket kan tänkas påverka den aktuella perikopens tillämpning.

Kunskapssociologiskt kan textens funktion här liksom vid episteltexten vara att hålla den troende gemenskapen intakt inom sitt symboliska universum. Här föreslår Jesus universumbevarande åtgärder för att hålla kvar individer som tenderar att avvika att stanna kvar i gemenskapen. BL kallar detta för terapi vilket är en legitimeringsapparat som används vid individuella fall.¹⁵⁴

Vidare lyfter texten fram gemenskapens styrka, möjligheter och löfte om att Jesus skulle finnas närvarande i gemenskapen vilket kan förstås som en indirekt nihilation.¹⁵⁵ Men det kan också förstås som en plausibilitetsstruktur i det att den håller gemenskapen, den subjektiva verkligheten viktig och aktuell.¹⁵⁶

Utifrån Sundéns rollteori kan det tänka sig att individen identifierar sig med lärjungarna och att det som Jesus säger är ett direkt tilltal in i individen och församlingens liv. Den här typen av text och budskap tror jag tenderar för många läsare och lyssnare förstås utifrån de roller som Sundén kallar för generaliserad gudspartner och generaliserad gudsroll.¹⁵⁷

3.1.2.4 Psaltartext: Ps 78:35-39

De mindes att Gud var deras klippa, att Gud den Högste var deras befriare. Men deras ord var hyckleri, vad de sade till honom var lögn. De höll inte fast vid honom, de var inte trogna mot hans förbund. Men han är barmhärtig, han förlåter synder och vill ingens fördärv. Han håller ofta sin vrede tillbaka, låter inte all sin harm bryta fram. Han tänkte på att de bara var människor, en vind som far förbi och är borta. (Ps 78:35-39)

I den här texten tror jag att rollidentifikationen för individen görs till de som säger Gud var deras klippa men där praktiken var något annat. I den duala rollsituation som uppkommer framträder en god Gud som är barmhärtig, som förlåter synder och inte vill någons fördärv. En Gud som skulle kunna förtära och visa sin vrede men som ofta håller tillbaka.

---

¹⁵² Förslag Kyrkohandbok för Svenska kyrkan Del 1 2016, 21,62.

¹⁵³ Edqvist m.fl. 2003, 332.

¹⁵⁴ Berger och Luckmann 2010, 132–133.

¹⁵⁵ Berger och Luckmann 2010, 135.

¹⁵⁶ Berger och Luckmann 2010, 174.

¹⁵⁷ Geels och Wikström 2012, 94.

Efter att ha analyserat EB och dess kyrkoår som det firas i svensk protestantisk kontext både övergripande och exemplifierande går vi nu vidare till en analys av den alternativa ordningen NL.

3.2 Analys av The Narrative Lectionary

3.2.1 Övergripande analys av ordningen som helhet

3.2.1.1 Peter L. Berger och Thomas Luckmanns Kunskaps sociologi

Symboliskt universum:

Samhället kännetecknas enligt BL av en pågående dialektisk process som består av externalisering, objektivering och internalisering. För en individ blir denna process det pågående mönster genom vilken verklighetsuppfattningen skapas.¹⁵⁸ När man analyserar vilken funktion som NL har på individen går det att se att NL har del i en sådan process. Individen exponeras för bibeltexterna och leds steg för steg in i ett system och ”värld” som här handlar om bibelns berättelse.

The Narrative Lectionary (NL) is a four-year cycle of readings for use in worship and preaching. The goal is to preach annually through the biblical narrative so that the lives of believers might be centered in God's story. Each week, two texts are assigned—a preaching text and an accompanying text.¹⁵⁹

The texts show the breadth and variety of voices within Scripture. They invite people to hear the stories of Abraham and Sarah, Moses and the prophets, Jesus, and Paul. Listening to the many different voices within Scripture enriches preaching and the life of faith.¹⁶⁰

Det ligger i NLs målsättning att predika den bibliska berättelsen årligen och upprepande på ett sätt så att individen införlivas i Guds stora berättelse.

Det symboliska universumet berör flera olika betydelseområden vilket NL med sin variation av texter också kan tänkas göra.

Ett symboliskt universum är en samlad teoretisk tradition som integrerar olika betydelseområden och innefattar den institutionella ordningen i en symbolisk totalitet, varvid termen ”symbolisk” används på det sätt som vi tidigare definierat. För att upprepa det är symboliska processer, processer med en viss innebörd som refererar till andra realiteter än dem som ingår i vardagslivets erfarenheter.¹⁶¹

Texts were selected that lead well to the proclamation of what God is doing. The stories tell of hope and disappointment, suffering and redemption. In all these varied contexts, we find God dealing with the complexities of human life. Stories from the gospels differ each year, avoiding repetition and highlighting what is distinctive about each gospel's telling of the story of Jesus.

The Church Year helped to shape the flow of the Narrative Lectionary. Old Testament readings move through the story of God's dealings with Israel and culminate in Advent with the prophets who speak of longing and hope. Readings from the gospels fit the movement from Christmas and Epiphany to the Transfiguration, Ash Wednesday, Holy Week and Easter. Selections from the book of Acts and Paul's

---

¹⁵⁸ Berger och Luckmann 2010, 153.

¹⁵⁹ Narrative Lectionary brochure. Online:

https://www.workingpreacher.org/content/2016_narrative_lectionary_brochure.pdf (åtkomst 160507).

¹⁶⁰ Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

¹⁶¹ Berger och Luckmann 2010, 114–115.

letters trace the outward movement of the resurrection message, culminating on Pentecost with readings focusing on the Spirit.¹⁶²

Den ordning som NL tillhandahåller har låtit sig formas efter den grundstruktur av kristna högtider och högtidsdagar som kyrkoåret utgör. NL med sin samling av bibeltexter och hållpunkter i kyrkoåret refererar till andra realiteter än vardagens. Detta genom att NL försöker införliva de troende individerna i en annan större berättelse än vad de vanligtvis upplever sig vara en del av. NL blundar inte heller för komplexiteten i vardagslivets verklighet men vill visa hur Gud handskas med den typen av områden.

Det symboliska universumet ger också individen ett sammanhang och en historia.

Det symboliska universum inför också ordning i historien. Det placerar alla kollektiva händelser i en sammanhållande enhet som innefattar förflutet, nutid och framtid. Vad det förflutna beträffar upprättar det ett ”minne” som delas av alla de individer som socialiseras inom kollektivet. Vad framtiden angår uppställer det en gemensam referensram för planering av individuella handlingar.¹⁶³

Det som NL säger sig vilja åstadkomma genom att årligen predika igenom den bibliska berättelsen så att de troendes liv införlivas i Guds berättelse stämmer bra överens med beskrivningen av det symboliska universumets funktion att införa ordning i historien.¹⁶⁴ Man kan tänka att individerna som tar del av NL genom att den bibliska berättelsen predikas utvecklar ett kollektivt ”minne” i det att de delar samma bibliska historia. Genom att ta del av Guds berättelse i det förgångna skapas den gemensamma referensram av förväntan över hur Guds berättelse kommer ta sig uttryck i framtiden.

Behovet av att universumbevarande begreppssystem uppkommer blir extra angeläget när samhället konfronteras med ett annat symboliskt universum.

En särskilt vägande anledning att utveckla ett universumbevarande begreppssystem föreligger när ett samhälle konfronteras med ett annat samhälle som har en alldeles olikartad historia. Det problem som en sådan konfrontation innebär, är normalt mer tillspetsat än det som kätterier inom samhällets ram ger upphov till, eftersom det här rör sig om ett alternativt symboliskt universum med en ”officiell” tradition vars objektivitet, som tas för given, är likställd med ens egen.¹⁶⁵

Mot bakgrund av den omvärldsbeskrivning som tecknades i samband med analysen av EB med ett mångreligiöst samhällslandskap är det naturligt att universumbevarande begreppssystem utvecklas. Vad som betonas kan variera. Det som NL lyfter fram i sin ordning handlar om införlivandet i den bibliska berättelsen och särskilt från Gamla testamentet för att lära sig trons modersmål.¹⁶⁶

De universumbevarande funktionerna är framförallt det BL kallar för terapi och nihilation.

---

¹⁶² Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

¹⁶³ Berger och Luckmann 2010, 122.

¹⁶⁴ Narrative Lectionary brochure. Online:

https://www.workingpreacher.org/content/2016_narrative_lectionary_brochure.pdf (åtkomst 160507).

¹⁶⁵ Berger och Luckmann 2010, 127.

¹⁶⁶ Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

Terapi innebär att begreppsmaskineriet används för att säkerställa att verkliga eller potentiella avvikande stannar kvar inom ramen för de institutionaliserade definitionerna av verkligheten, eller anorlunda uttryckt för att hindra ”invånarna” i ett givet universum från att ”emigrera”. Detta gör det genom att använda legitimeringsapparaten i individuella ”fall”.¹⁶⁷

Vid ”tillintetgörelse” (nihilation) används i sin tur ett likartat maskineri för att begreppsmässigt utplåna allt utanför samma universum. Detta tillvägagångssätt kan också beskrivas som ett slags negativ legitimering. Legitimeringen bestyrker verkligheten av det socialt konstruerade universum; tillintetgörandet innebär ett förnekande av att de fenomen eller tolkningar av fenomen som inte passar in i detta universum är verkliga.¹⁶⁸

Man kan fråga sig på vilket sätt som NL är terapi, hindrar invånarna i det symboliska universumet att emigrera. Det som NL gör genom att göra invånarna till en del av den bibliska berättelsen skulle kunna förstås om skapandet av eller inympandet i ett ”gudsfolk”. Att bli en del av bibelns berättelse och göra det till sin egen handlar till stor del om att identifiera sig med ett exklusivt folk.

Beblanda er inte med dessa folk som är kvar bland er. Ni får inte åkalla deras gudars namn och svära vid dem, inte tjäna och tillbe dem, utan ni skall hålla er till Herren, er Gud, så som ni hittills har gjort. (Jos 23:7-8)

Guds utvalda folk som vi möter i Gamla testamentet fick bl.a. inte beblanda sig med andra folk eller tillbe främmande folks gudar. Att som NL införliva individer i Guds berättelse kan säkert ge en känsla av identitet och tillhörighet som då hindrar människor från att emigrera.

Though the Revised Common Lectionary has united the church in its readings of scripture and has given much-needed structure, it doesn't present scripture – especially the Old Testament – in a way that helps people to become fluent in the first language of faith. The Narrative Lectionary is an attempt to take nine months to do just that.¹⁶⁹

Att NL skulle fungera som en form av nihilation framkommer bl.a. genom att de ger RCL en lägre ontologisk status. De menar att RCL inte presenterar skriften på ett sätt som hjälper människor att lära sig trons språk. Detta är uppenbart ett subjektivt påstående från NL men det är ett sätt för NL att försvara sin ordning gentemot andra ordningar.

Plausibilitetsstruktur:

Den subjektiva verkligheten är sålunda alltid beroende av specifika plausibilitetsstrukturer, dvs. den specifika sociala bas och de sociala processer som krävs för att den skall vidmakthållas. Man kan inte hålla sin identifikation av sig själv som betydelsefull person vid makt annat än i en miljö som bekräftar denna identitet; man kan bara hålla sin katolska tro vid liv om man bevarar sina signifikanta kontakter med den katolska församlingen; och så vidare.¹⁷⁰

---

¹⁶⁷ Berger och Luckmann 2010, 132–133.

¹⁶⁸ Berger och Luckmann 2010, 134–135.

¹⁶⁹ Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

¹⁷⁰ Berger och Luckmann 2010, 180.

För att en subjektiv verklighet ska kunna vidmakthållas behövs plausibilitetsstrukturer. Enligt BL har samtalet en sådan funktion. Det gemensamma språket som samtalet utgör blir i mötet med andra betydelsefullt.¹⁷¹

Det NL vill göra är att lära individer trons modersmål och detta sker genom de bibeltexter som strukturerats på ett sätt att Bibeln ska kunna uppfattas som en sammanhållen berättelse.

The texts include the major episodes in Scripture. They are arranged in a narrative sequence to help people see Scripture as a story that has coherence and a dynamic movement.¹⁷²

Bibeltexterna är sålunda inte bara fristående perikoper utan är arrangerade på ett sätt att de ska förstås som delar av en större berättelse.

NL används framförallt i gudstjänsten och bidrar till att skapa den sociala mötesplats som kyrkan och dess gudstjänst är. Bibeltexterna bidrar till att det gemensamma språket fördjupas och förstärks genom predikan och interaktionen med andra.

Om bibeltexterna inte begränsades till endast gudstjänstfirandet skulle texterna ha möjligheter att påverka individen ännu mer.

The more you surround yourself with others using these readings over the next 9 months, the better. Have your church council approve it, so that it can become a congregational project, not just the pastor's initiative. Get your text study group to decide to use it, so that the communal exploration of scripture can continue during the year.¹⁷³

Det finns hos NL en uppmuntran att använda bibeltexterna tillsammans med andra vid fler tillfällen än söndagsgudstjänsten. Skulle bibeltexterna bli något som processas även i andra sociala mötesplatser är det säkert något som kan förstärka vidmakthållandet av den subjektiva verkligheten ytterligare.

För att en individ ska bli en del av ett samhälle sker en socialisationsprocess.

Primär socialisation är den första socialisation en individ genomgår i barndomen, genom vilken han blir medlem i samhället. Sekundär socialisation kallas varje följande process som leder en redan socialiserad individ in i nya sektorer av hans samhälles objektiva värld.¹⁷⁴

Socialisationen syftar hos BL övergripande på den process varvid individen grundligt och konsekvent införlivas i ett samhälles objektiva värld.¹⁷⁵ Den primära socialisationen innefattar den grundläggande process där det skapas och läggs strukturer som ger individen trygghet. Där spelar signifi-

---

¹⁷¹ Berger och Luckmann 2010, 177–181.

¹⁷² Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

¹⁷³ Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

¹⁷⁴ Berger och Luckmann 2010, 154.

¹⁷⁵ Berger och Luckmann 2010, 154.

kanta andra en nyckelroll för hur framgångsrik socialiseringen ska bli genom att individen på ett mer emotionellt sätt identifierar sig.¹⁷⁶

Att förstå NL som en del i en primär socialisation kan som jag ser det motiveras utifrån att ordningen vill lära ut trons modersmål och med det förmedla grunden i tron.¹⁷⁷ Det jag menar är att NL genom att metodiskt och konsekvent inpränta den bibliska berättelsen lägger en grundförståelse genom vilken resten av livet kan tolkas. Behovet av signifikanta andra som avgörande kring hur framgångsrik socialiseringen skulle bli kan motiveras utifrån NL uppmuntran till att läsa och samtala om bibeltexterna tillsammans med andra.

Den sekundära socialisationen handlar om ett förvärvande av ny kunskap inom olika områden av det samhälle som individen är en del av och som i det här fallet skulle kunna vara kyrkoåret. Vid den sekundära socialisationen menar BL att rituella eller materiella symboler kan fungera som legitimeringsapparat.¹⁷⁸ Här ger NL genom sina nedslag i den bibliska berättelsen både en övergripande kunskap men också en fördjupande kunskap genom att olika bibliska personer och levnadsöden lyfts fram. Dessutom finns den grundstruktur från kyrkoåret kvar vilket bl.a. innefattar de stora högtiderna med dess förberedelseperioder av fasta och efterfirningstider vilket ger möjlighet till fördjupning.¹⁷⁹

Den sekundära socialisationen som handlar om förvärvande av ny kunskap kan också komma att bli så emotionell stark att den nya verkligheten blir hela individens värld. Vid denna typ av socialisation har signifikanta andra stor betydelse.¹⁸⁰ För en individ som är främmande inför NL skulle det kunna ta sig uttryck i en nyfikenhet, fascination och behov av det som NL säger sig erbjuda antas leda till en stark emotionell överlåtelse till NL.

Resocialisationen som handlar om en pågående modifiering av den subjektiva verkligheten där den tidigare verklighetens nomiska struktur behålls men får en ny mening.¹⁸¹ Det sker i resocialisationen enligt BL en radikal omtolkning av det förflutna för att bättre passa den nya verkligheten.¹⁸² NL kan tänkas fungera på ett sådant sätt genom att individen genom NL lär sig se sig själv som en del i Guds berättelse vilket kan ge ny betydelse på det förflutna och individens rötter.

Växlingar som innebär att individen kan byta mellan verkligheter menar BL förutsätter resocialisation. Även här är de signifikanta andra viktiga då det är genom dem som plausibilitetstruk-

---

¹⁷⁶ Berger och Luckmann 2010, 155.

¹⁷⁷ Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

¹⁷⁸ Berger och Luckmann 2010, 162–163.

¹⁷⁹ Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

¹⁸⁰ Berger och Luckmann 2010, 170.

¹⁸¹ Berger och Luckmann 2010, 182–183.

¹⁸² Berger och Luckmann 2010, 186.

turen förmedlas. BL använder som exempel den religiösa omvändelsen där församlingssamfundet får stor betydelse för att vidmakthålla omvändelsen.¹⁸³

NL och den lokala religiösa gemenskap där den praktiseras kan tänkas främja resocialisation och växlingar genom att den presenterar Bibelns berättelse och placerar individen som en del av den berättelsen. Att den bibliska berättelsen presenteras återkommande år efter år med vissa variationer stärker en sådan tes. Och som BL säger ”Religionen kräver en religiös gemenskap eller församling, och för att leva i en religiös värld krävs anslutning till denna gemenskap.”¹⁸⁴

3.2.1.2 Hjalmar Sundéns rollteori

För att en människa skall kunna göra religiösa upplevelser fordras att hon tillägnat sig en religiös tradition och i vissa fall en rituell apparatur.¹⁸⁵

För Sundén är tillägnandet av religiös tradition och en rituell apparatur en grundförutsättning för gudsupplevelser. Varseblivningsberedskapen som dels påverkas av individens attityd och inställning till den religiösa traditionen har betydelse för vad individen varseblir. Det som individen tillägnat sig från den religiösa traditionen blir det som ligger till grund för hur hon tolkar sina upplevelser.¹⁸⁶ Sundén menar att den skriftligt fixerade religiösa traditionen bidrar med berättelser och situationer där individer kan identifiera sig.¹⁸⁷

Bibeln innehåller en mängd olika rollsituationer som kan tänkas vara identifikationsbara för individer som tillägnat sig den religiösa traditionen. I Gamla testamentets rollsituationer uppfattas totaliteten som Guds aktivitet vilket kan göra att de rollerna är enklare att identifiera sig med. Men även Nya testamentet innehåller rollsituationer.¹⁸⁸

The texts show the breadth and variety of voices within Scripture. They invite people to hear the stories of Abraham and Sarah, Moses and the prophets, Jesus, and Paul. Listening to the many different voices within Scripture enriches preaching and the life of faith.¹⁸⁹

NL vill med sin ordning lyfta fram den bredd och variation av rollsituationer som finns i Bibeln. Det verkar dels ha sitt upphov i de brister NL ska ha sett med hur RCL presenterar Gamla testamentet. Därav ägnas hösten åt att särskilt gå igenom den bibliska berättelsen ur Gamla testamentet med start i skapelsen, därefter Abraham, Jakob och Josef, Uttåget ur Egypten, Lagen och öknen, Domarna, David, Salomo och det delade kungariket, Elia och Elisha, Småprofeterna, Jesaja och Hiskia,

---

¹⁸³ Berger och Luckmann 2010, 182–185.

¹⁸⁴ Berger och Luckmann 2010, 184.

¹⁸⁵ Sundén 1959, 47.

¹⁸⁶ Sundén 1959, 49–50.

¹⁸⁷ Sundén 1959, 55.

¹⁸⁸ Geels och Wikström 2012, 93.

¹⁸⁹ Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).

Jeremia och Josia, In i exilen och ut ur exilen.¹⁹⁰ Från jul och tills ordningen slutar på pingstdagen är texterna hämtade från Nya testamentet där de olika evangelierna fördelats till olika årgångar.

NL tillhandahåller endast två läsningar till varje söndag varav den ena är bestämd till predikotext vilket ”tvingar” predikanten att predika utifrån de valda rollsituationerna som NL fastställt. I andra ordningar med fler läsningar som EB och RCL är exempel på har ofta predikanten en frihet att själv välja predikotext bland läsningarna. Vissa bibeltexter tillhandahåller rollsituationer bättre än andra vilket innebär att predikantens val avgör en stor del av församlingens förväntade tilläggelse av roller.

Men även attityden och inställningen hos den enskilda individen påverkar varseblivningen menar Sundén. På så sätt kan man förstå att predikan är ett samspel mellan predikant och lyssnare där det är väsentligt vad för typ av rollsituation som lyfts fram i predikan men där samtidigt lyssnaren behöver ha en god varseblivningsberedskap för att tillägna sig rollen.

Hur omfattande en individ tillägnat sig den religiösa traditionen har betydelse för hur de religiösa upplevelserna blir menar Sundén.¹⁹¹ Sundén menar att det tar lång tid innan Bibeln blir ett referenssystem och det kräver ett kontinuerligt underhållsarbete bestående av att dagligen exponeras av den.¹⁹²

De som konstruerat NL arbetar medvetet med vilka texter och rollsituationer som de tycker är viktiga och därmed också predikas. Genom att göra på det viset säkerhetsställer NL från sitt håll att den bibliska berättelsen med dess bredd av rollsituationer tillägnas individen. Vilket för individen bidrar till det referenssystem som behövs för varseblivning.

Sundén menar att huruvida upplevelser kan tolkas religiöst eller profant avgörs av fasväxling. De religiösa upplevelserna är bräckligare då de inte hör till den ”vanliga” verkligheten. För att den religiösa upplevelsen och minnet av den ska bevaras och bekräftas behövs gemenskapen i den religiösa traditionen.¹⁹³ Här vill NL fylla en funktion i att lära individerna känna igen trons modersmål genom den bibliska berättelsen och dess roller.

Rollsituationen menar Sundén kan både utgöra ett spelmönster men också en referensram som möjliggör varseblivningar. Rollsituationerna är dual vilket innebär att det alltid finns en motspelare, exempelvis om individen i en text identifierar sig med Abraham och därmed gör ett rollövertagande

---

¹⁹⁰ Narrative Lectionary List of Readings for Years 1-4. Online: https://www.workingpreacher.org/content/narrative_lectionary_years1-4.pdf?rev=7 (åtkomst 160315).

¹⁹¹ Sundén 1961, 41–44.

¹⁹² Sundén 1959, 163.

¹⁹³ Sundén 1959, 120–121.

ingår också en motspelare som för det mesta är Gud. Individens kan utifrån vad som händer i textens rollsituation bygga upp en förväntan över att liknande ska ske i individens situation.¹⁹⁴

Efter att en individ tillägnat sig den religiösa traditionen utvecklas mer generaliserade rollsituationer för människorollen och gudsrullen vilket leder till en generell antecipation av Guds handlande.¹⁹⁵

3.2.2 Exemplifierande analys av en söndag ur *The Narrative Lectionary*

Utifrån söndagen jag valde som exemplifierande i EB valde jag motsvarande söndag ur NL och dess första årgångs texter. Till skillnad från EB är predikotexten för NL tydligt angiven men då de endast erbjuder en följeslagande bibelläsning inkluderar jag den också.

Temat för den söndagen är Elisha helar syriern Naaman, som var en främling och spetälsk och den första årgångens predikotext är 2 Kung 5:1–14 och den medföljande läsningen är Matt 8:2-3.

3.2.2.1 Gammatestamentlig predikotext: 2 Kung 5:1-14

Naaman, den arameiske kungens överbefälhavare, hade stort inflytande hos sin herre och var högt ansedd, eftersom det var genom honom som Herren hade gjort arameerna segerrika. Men han led av spetälska. Under ett härjningståg hade arameerna tagit en liten flicka från Israel som fånge. Hon kom i tjänst hos Naamans hustru, och en dag sade hon till sin matmor: ”Om min husbonde bara kunde komma till profeten i Samaria! Då skulle han bli botad från sin spetälska.” Naaman gick till sin herre och berättade vad den israelitiska flickan hade sagt. ”Far du dit”, sade arameerkungen, ”jag skall skicka med dig ett brev till Israels kung.” Naaman gav sig i väg och tog med tio talenter silver och 6 000 siklar guld och dessutom tio högtidsdräkter. Han överlämnade brevet till kungen av Israel, och där stod: ”Med detta brev sänder jag min tjänare Naaman till dig, för att du skall bota honom från hans spetälska.” När kungen hade läst brevet rev han sönder sina kläder och ropade: ”Är jag då en gud, med makt över liv och död, eftersom han skickar till mig en spetälsk och begär att jag skall bota honom? Ni märker hur han söker sak med mig.”

Gudsmannen Elisha fick veta att Israels kung hade rivit sönder sina kläder, och han sände då bud och frågade kungen: ”Varför river du sönder dina kläder? Låt mannen komma till mig, så skall han inse att det finns en profet i Israel.” Och Naaman kom med sina hästar och vagnar och stannade vid Elishas port. Elisha skickade ut en man till honom med denna uppmaning: ”Far ner till Jordan och bada sju gånger i floden, så skall din hud läkas och du bli renad.” Men Naaman gick därifrån i vredesmod och sade: ”Jag hade trott att han skulle komma ut själv och stå där och ropa till Herren, sin Gud, och föra handen fram och tillbaka över det sjuka stället och så bota min spetälska. Är inte Amana och Parpar, floderna i Damaskus, bättre än alla Israels vattendrag? Kunde jag inte lika väl bada där och bli renad?” Förbittrad vände han sig om och gick. Men hans följeslagare kom fram och talade med honom. ”Fader”, sade de, ”om det hade varit något svårt profeten begärt av dig, nog hade du gjort det då? Desto större anledning när han bara vill att du skall bada dig för att bli renad.”

Naaman for då ner och doppade sig sju gånger i Jordan, som gudsmannen hade sagt. Då läktes hans hud och blev som ett barns, och han var ren. (2 Kung 5:1-14)

---

¹⁹⁴ Sundén 1961, 41–44.

¹⁹⁵ Geels och Wikström 2012, 94.

Det som ligger till grund för religiösa upplevelser menar Sundén handlar om tillägnelse av den religiösa traditionen.¹⁹⁶ Hos BL handlar tilläggnelsen om socialisationen genom vilken individen införlivas i ett samhälle.¹⁹⁷

Den aktuella perikopen som individen exponeras för skulle övergripande kunna förstås som en del i att bredda individens referensram.

Men texten skulle också ur ett kunskaps sociologiskt perspektiv kunna förstås som att Naaman hade fått sin primära socialisation bland arameerna och dess verklighet. Men han konfronterades med en annan verklighet när han mötte Elisha. I en sekundär socialisation fick Naaman lära sig ett nytt och för honom främmande sätt att råda bot på den sjukdom han var drabbad av.

BL talar om universumbevarande begreppssystem och den aktuella perikopen innehåller delar som skulle kunna förstås på det sättet. Det framkommer när Elisha i texten får vetskap om Naamans ärende och säger åt den israeliske kungen att låta Naaman komma till Elisha så att han får inse att det finns en profet i Israel. Detta skulle då kunna förstås som en slags nihilisation där bibelberättelsen vill förmedla den bibliska verklighetens högre status gentemot andra verkligheter.¹⁹⁸

Denna text förmedlas till individerna inte bara genom läsning utan också som predikan. Signifikanta andra är något som BL tar upp betydelsefullt vid socialisationsprocesser.¹⁹⁹ Att bibeltexten får utläggas och förmedlas av signifikanta andra genom predikan där individen kan ge individen redskap till att applicera texten på sitt eget liv. I berättelsen framträder också betydelsen av signifikanta andra genom de följeslagare som Naaman har med sig och som får honom att agera utifrån Elishas instruktion.

I den aktuella perikopen nämns flera personer som har betydelse för berättelsens dramaturgi och som på olika sätt erbjuder identifikationsmöjligheter men de framträdande rollerna i denna berättelse innehar Naaman och Elisha. Utifrån Sundéns rollteori kan det tänkas att en individ som exempelvis är drabbad av sjukdom och i perikopen identifierar sig med rollsituationen kring Naaman kan förvänta sig att Gud också ska hela henne. En individ som har tillägnat sig den religiösa traditionen omfattande och på så vis utvecklat generaliserande roller skulle kunna göra kopplingar till den kristna omvändelsen, dopet och det som är möjliggjorts genom tron på Jesus.²⁰⁰

3.2.2.2 Nytestamentlig läsning: Matt 8:2-3

Då kom en spetälsk fram och föll ner för honom och sade: ”Herre, vill du, så kan du göra mig ren.” Jesus sträckte ut handen, rörde vid honom och sade: ”Jag vill. Bli ren!” Genast blev mannen ren från sin spetälska. (Matt 8:2-3)

---

¹⁹⁶ Sundén 1959, 47–48.

¹⁹⁷ Berger och Luckmann 2010, 154.

¹⁹⁸ Berger och Luckmann 2010, 134–135.

¹⁹⁹ Berger och Luckmann 2010, 183.

²⁰⁰ Sundén 1961, 41–44.

Den här korta läsningen exemplifierar tydligt den duala rollsituationen som Sundén menar handlar om att varje roll har en motspelare. Denna text förmedlar ett budskap om att Jesus vill helande. En individ som identifierar sig med den spetälske och på så sätt gör ett rollövertagande övertar också rollen Jesus och anteciperar då att Jesus ska hela henne. Man kan tänka sig att en individ som utvecklat generaliserade roller förväntar sig att Jesus ska hela alla sjukdomar i alla typer av situationer.²⁰¹

---

²⁰¹ Sundén 1961, 41–44.

Kapitel 4: Diskussion

4.1 Inledning

I denna uppsats har jag undersökt hur kyrkoåret och dess funktion för individen utifrån två kyrkoårsordningar kan beskrivas ur ett kunskapssociologiskt och religionspsykologiskt betraktelsesätt. Övergripande fokusområden från kunskapssociologin har berört det som BL beskriver som symboliskt universum och plausibilitetsstruktur medan Sundéns rollteori handlat om huruvida religiösa upplevelser främjas genom kyrkoårsordningarna.

Den teoretiska infallsvinkeln har hämtats från BLs kunskapssociologi och Sundéns rollteori. Nyckelbegrepp från dessa teorier har jag sedan använt som ett raster vid tolkningen och beskrivningen av respektive ordning. Då de ordningar som analyserats främst består av bibeltexter har särskild uppmärksamhet ägnats åt bibelbruket.

4.2 Slutsats och diskussion

Som det har framkommit utifrån min tolkning och beskrivning av kyrkoåret genom EB och NL kan dessa ordningar delvis beskrivas som ett symboliskt universum. Detta utifrån att de var för sig med sina fastställda gudstjänster, högtidsdagar, tider och bibeltexter som periodiskt upprepas utgör den grundstruktur varifrån de deltagande individerna tillägnar sig den religiösa traditionen och dess lära.

Individerna införlivas i ett system och tradition som någon annan har bestämt. Det handlar inte bara om den kristna tron eller Bibeln i allmänhet utan här handlar det om utvalda delar från Bibeln som valts med ett specifikt syfte som den aktuella traditionen vill uppnå. I EB handlar det om att individerna ska möta Jesus. I NL handlar det om att införliva individen i Bibelns berättelse och bli förtrogen med trons språk.

Som det också framkommit skapar det symboliska universumets ordning i historien vilket analysen visat att både EB och NL gör. I EB görs det bl.a. genom bibeltexterna men också genom de olika högtidsdagarna som håller det kollektiva minnet levande. I NL är det införlivandet i Bibelns berättelse som blir en gemensam historia och referensram.

Som det framkom i analysen finns det i ett mångreligiöst samhälle behov av att i detta fall den kristna traditionen genom EB och NL utvecklar universumbevarande begreppssystem. Åtgärderna var inte riktigt lika tydliga i EB som i NL där det kunde identifieras i inympandet av ett exklusivt Gudsfolk men också utifrån uppkomsten av själva kyrkoårsordningen som var en reaktion mot en mer allmänt rådande ordning.

När det gäller bibelbruket har EB tre till fyra läsningar varje söndag varav predikan ska utgå från någon av dessa. NL har en fastställd predikotext och sedan en medföljande läsning som är val-

fri. Man kan fundera över vilket tillvägagångssätt kring läsningarna som är att föredra. Jag tänker att det finns risk att många olika läsningar kan skapa en viss spretighet. Men i EB är texterna valda med ett gemensamt tema i hänseende och borde då istället för spretighet kunna bidra till bredd och fördjupning av gudstjänstens budskap. Att fokusera på en bestämd text som NL gör kan tänkas ge en större möjlighet till fördjupning av den aktuella perikopen och dess kontext.

Att det är specifikt valda perikoper som används är inget nytt vilket kyrkohistorien kan vittna om genom tillämpandet av "lectio selecta". Urvalet av specifika texter innebär samtidigt att andra bibeltexter valts bort. Vad detta bortfall av texter kan tänkas innebära för individen tål att funderas över. Något urval verkar vara ofrånkomligt om texterna ska kunna sammanfalla med de kristna högtiderna i kyrkoåret.

Som det framkommit är det av betydelse för tillägnelsen av läsningarna hur omfattande socialiseringen blivit. Sundén menar att det tar tid innan Bibeln kan fungera som ett referenssystem för individen. Det handlar om förförståelse vilket innebär att individer kan uppfatta att läsningarna har olika betydelse beroende på hur väl de socialiserats in i det här fallet kyrkoåret.

De texter som predikas och därmed utläggs har därför en större möjlighet att beröra och påverka fler lyssnare då även predikan kan ha en socialiserande funktion.

Att som i EB inte ha en bestämd predikotext innebär på ett sätt frihet för predikanten att välja text utifrån aktuella behov i församlingen. Friheten innebär också en risk att en viss typ av texter undviks. Det NL gör är att de "tvingar" predikanten att predika ur både Gamla och Nya testamentet. Genom gudstjänsternas tema "tvingar" även EB predikanten till att predika utifrån olika aspekter av tron.

Som det framkommit av analysen kan både EB och NL fungera som plausibilitetsstrukturer genom att de skapar en social mötesplats där individer kan mötas ansikte mot ansikte. Exponeringen av bibeltexterna bidrar till att det gemensamma språket fördjupas, hålls levande och formar en gemensam referensram. Gemenskapen och signifikanta andra har stor betydelse vid socialisation och för att kunna leva i en religiös värld vilket ordningarna bidrar till.

Både EB och NL utgör en religiös tradition som genom sina läsningar förser individerna med en arsenal av rollsituationer vilka individen med tiden tillägnar sig och möjliggör religiösa upplevelser. Utifrån det som framkommit av analysen tycker jag det är rimligt att påstå att kyrkoåret kan förstås och beskrivas med det som BL kallar för ett symboliskt universum och som plausibilitetsstruktur för vidmakthållandet av en subjektiv verklighet. Därmed inte sagt att EB och NL i sig självt överensstämmer helt och fullt med BLs beskrivningar men deras begrepp kan fördjupa förståelsen av kyrkoårens funktion.

4.3 Metodval

Forskningsprocessen som resulterat i denna uppsats har präglats av följande ”tumregel”:

Ett (1) perspektiv ger mening åt det (2) forskningsproblem som undersöks med (3) en noga angiven metod vars (4) resultat (5) tolkas med ledning av tidigare forskningsresultat och ingångsperspektivet varvid detta stabiliseras eller destabiliseras.²⁰²

Det forskningsproblem som jag velat besvara handlar om att beskriva vilken betydelse kyrkoåret och dess ordningar kan tänkas ha för individen.

Som ingångsperspektiv kom jag att använda mig av sociologiska och religionspsykologiska teorier. Nämligen BLs kunskapssociologi och Sundéns rollteori. Att använda mig av sociologiska och psykologiska perspektiv vid analys av kyrkoårets funktioner i människors liv kan dels motiveras utifrån att det ligger inom liturgivetenskapens intresse samt för att kunna göra jämförelser med liknande fenomen i samhället.²⁰³

Men valet av ingångsperspektiv kan också motiveras utifrån att det får mig som forskare att inta ett annat perspektiv än jag normalt skulle använda. Jag får genom perspektivvalen andra tolkningsnycklar, en hållning av metodisk ateism som breddar förståelsen av forskningsproblemet.

Användningen av kunskapssociologin och rollteorin möjliggör också till att mitt forskningsproblem och resultat kan förstås av en bredare läsarkrets. Det är dock viktigt att komma ihåg att de finns fler perspektiv man kan ta hänsyn till vid denna typ av forskningsproblem som berör religion exempelvis teologiska perspektiv.

Att vid läsningen av litteratur till ingångsperspektiven identifiera nyckelbegrepp som jag sedan använde vid analysen hjälpte mig att uppmärksamma innebörder och funktioner i materialet. Här finns det en risk att jag som forskare uppfattat ingångsperspektiven och dess nyckelbegrepp fel men då jag i min uppsats också varit tydlig med citering framkommer det också hur jag kommit fram till dessa begrepp.

Att uppsatsen inte använder sig av empirisk data i form av enkäter och intervjuer utan istället är en teoritestning där jag som forskare av bästa förmåga får göra heuristiska antaganden kan uppfattas som en svaghet. Samtidigt tror jag att de slutsatser jag gör i min analys är rimliga utifrån min tolkning av ingångsperspektiven.

---

²⁰² Sahlberg och Spjuth (red) 2015, 34.

²⁰³ Ekenberg 1993, 140–141.

4.4 Konsekvenser för resultatet

Att studera kyrkoåret och dess ordningar med ett kunskapssociologiskt och religionspsykologiskt ingångsperspektiv som jag i denna uppsats gjort tror jag är fruktbart då det uppmärksammar och medvetandegör kyrkoåret och dess bibeltexters påverkan och betydelse för människor.

För den pastorala teologin tror jag att uppsatsens resultat framförallt kan berika frågor som rör predikan och undervisning. Jag tror att för präster och pastorer som arbetar med strategifrågor, långsiktighet och predikan kan uppsatsens resultat väcka perspektiv och påverka valet av exempelvis predikotexter och undervisningsserier så att de förmedlar en variation av rollsituationer som är användbara. Kyrkoårsordningarna som presenterats i uppsatsen är framtagna för att ge en bredd i undervisningen. Här tror jag det finns berikande perspektiv att ta hänsyn till oavsett om församlingen i fråga praktiserar något kyrkoår eller inte.

När det gäller hur ecklesiologin berikats av uppsatsens resultat tror jag framförallt att det handlar om de kunskapssociologiska perspektiven. Det handlar om den betydelse sammanhanget, gemenskapen och ”signifikanta andra” har för att en individ ska kunna leva i en religiös värld. I det samhälle vi idag lever med en mängd olika världs-, tros- och livsåskådningar kan kyrkoåret och det symboliska universumet det bidrar till fylla en vidmakthållande funktion för den troende individen. Jag tror att många kristna skulle hålla med om församlingens och gemenskapens betydelse för att hålla en religiös tro levande. Jag menar inte att uppsatsens resultat kommer med en helt ny ecklesiologisk förståelse men skulle kunna berika genom att den vidgar förståelsen av ecklesiologin och kyrkoåret genom ”nya” perspektiv i denna uppsats hämtade från kunskapssociologin och religionspsykologin.

Vid möte med människor av uppfattningen att kyrkan inte fyller någon väsentlig funktion för den religiösa individen ger ingångsperspektiven argument som visar på det motsatta.

Det finns risker att resultatet av att förstå kyrkoåret utifrån ingångsperspektiven att det som kyrkan är, praktiserar och gör anspråk på enbart skulle vara en mänskligt social produkt. Likaså skulle de religiösa upplevelserna kunna uppfattas som ett resultat av psykologiska faktorer. Uppsatsen ger med sina ingångsperspektiv inte svar på huruvida Gud finns eller inte. Däremot ger de förklaringar på vad som kan främja de behov som Gud kan uppfattas vara ett svar på.

En annan risk är att sociologiska och psykologiska teorier skulle kunna användas manipulerande i negativ bemärkelse vilket destruktiva sekter och terroristceller är exempel på. All kunskap kan missbrukas men den kan också brukas på ett positivt sätt vilket min förhoppning att lärdomarna från denna uppsats ska inspirera till.

4.5 Uppslag för vidare forskning

Då denna uppsats är av teoretisk karaktär hade det varit intressant att i vidare forskning undersöka och testa BL och Sundéns teorier i praktiken. Detta skulle förslagsvis kunna göras genom intervjuer och enkäter både bland individer som ”lever” i kyrkoårets rytm men också präster och pastorer.

Det skulle vara intressant att forska vidare kring hur präster i Svenska Kyrkan arbetar med predikan. Utifrån resultat som kommer fram i uppsatsen verkar evangelietexterna ha en särställning, huruvida detta påverkar valet av predikotext är en fråga som vidare forskning skulle kunna svara på.

Jag ser också som ett uppslag för vidare forskning att bredda forskningsområdet till fler delar av gudstjänsten och liturgin. Kyrkoåret ger på många sätt en översikt men hur kan sociologiska och psykologiska perspektiv beskriva andra praktikers betydelse? Här skulle exempelvis sakramenten eller sången och musiken kunna studeras.

Jag tror också att det hade varit intressant att undersöka och testa kunskapssociologin och rollteorin på mer slutna system och ”universum” än vad Svenska Kyrkan kan tänkas vara. Att undersöka en frikyrka skulle därför vara intressant.

Ett annat område som hade varit intressant är studera teologin och mer fördjupa det som ligger bakom kyrkoårens ordningar. Hur mycket av Luthersk teologi framkommer i dagens utformning av kyrkoåren?

Litteraturförteckning

Tryckta källor

- Andersson, Daniel och Åke Sander (red). 2005. *Det mångreligiösa Sverige – ett landskap i förändring*. Lund: Studentlitteratur.
- Berger, Peter och Thomas Luckmann. 2010. *Kunskapssociologi – Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. Översatt av Synnöve Olsson. 3e upplagan. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Edqvist, Gunnar, m.fl. 2003. *Kyrkoordning för Svenska Kyrkan – med kommentarer och angränsande lagstiftning*. Stockholm: Verbum förlag.
- Ekenberg, Anders. 1993. ”Den heliga mötesplatsen”. *Kyrkans liv – en introduktion till kyrkovetenskapen*. Redigerad av Stephan Borgehammar. 2a utgåvan. Stockholm: Verbum förlag, 139–202.
- Eek, Jonas. 2013. *Här är en strand – människan i liturgin*. Stockholm: Verbum förlag.
- Eliade, Mircea. 2008. *Heligt och profant*. Översatt av Alf Ahlberg. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Geels, Antoon och Owe Wikström. 2012. *Den religiösa människan – En introduktion till religionspsykologin*. 3e utgåvan. Stockholm: Bokförlaget Natur & Kultur.
- Martling, Carl Henrik. 1992. *Fädernas kyrka och folkets*. Stockholm: Verbum förlag.
- Martling, Carl Henrik. 1993. *Kyrkans år och dagar*. Stockholm: Verbum förlag.
- Martling, Carl Henrik. 2006. *Liturgik – en introduktion*. Stockholm: Verbum förlag.
- Olivestam, Carl Eber, Mimmi Eriksson och Stig Lindholm. 2002. *Från kyrka till wellbeing - Handbok i kyrkokunskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Sahlberg, Göran och Roland Spjuth (red). 2015. *Praktiker med mening – Kvalitativ metod i församlingsnära studier*. Örebro: Örebro Teologiska Högskola.
- Sundén, Hjalmar. 1959. *Religionen och rollerna*. 5e oförändrade upplagan. Stockholm: Verbum förlag.
- Sundén, Hjalmar. 1961. *Människan och religionen*. Stockholm: Verbum förlag.
- Sundén, Hjalmar. 1977. *Religionspsykologi – problem och metoder*. Stockholm: Proprius förlag.
- Svenska kyrkan. 2003. *Den svenska evangelieboken – med tillägg*. Örebro: Libris förlag.
- Svenska kyrkan. 2016. *Förslag Kyrkohandbok för Svenska kyrkan – Del 1*. Stockholm: Verbum förlag.
- White, James F. 2000. *Introduction to Christian Worship – Third edition revised and expanded*. 3e utgåvan. Nashville: Abingdon Press.

Internet

- Andrén, Carl-Gustaf och Anders Ekenberg. "Liturgiska böcker". *Nationalencyklopedin*. No pages. Online: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/liturgiska-böcker> (åtkomst 160328).
- Boglund, Anders. "Émile Durkheim". *Nationalencyklopedin*. No pages. Online: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/emile-durkheim> (åtkomst 160329).
- Brante, Tomas. "Kunskapssociologi". *Nationalencyklopedin*. No pages. Online: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kunskapssociologi> (åtkomst 160330).
- Bring, Ove. "Mänskliga rättigheter". *Nationalencyklopedin*. No pages. Online: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/mänskliga-rättigheter> (åtkomst 160513).
- Narrative Lectionary brochure. Online: https://www.workingpreacher.org/content/2016_narrative_lectionary_brochure.pdf (åtkomst 160507).
- Narrative Lectionary FAQ. Online: https://www.workingpreacher.org/narrative_faqs.aspx (åtkomst 160308).
- Narrative Lectionary List of Readings for Years 1-4. Online: https://www.workingpreacher.org/content/narrative_lectionary_years1-4.pdf?rev=7 (åtkomst 160315).
- Narrative Lectionary Summer Readings 2015-2018. Online: https://www.workingpreacher.org/content/narrative_lectionary_summer_2015-2018.pdf (åtkomst 160317).
- Nationalencyklopedin. "Peter L Berger". *Nationalencyklopedin*. No pages. Online: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/peter-l-berger> (åtkomst 160511).
- Nationalencyklopedin. "Sekularisering". *Nationalencyklopedin*. No pages. Online: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/sekularisering> (åtkomst 160425).
- Nationalencyklopedin. "Thomas Luckmann". *Nationalencyklopedin*. No pages. Online: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/thomas-luckmann> (åtkomst 160511).
- Wikström, Ove. "Svensk religionspsykologins grundare". Redigerad av Ove Wikström. No pages. Online: <http://www.owewikstrom.se/2010/02/svensk-religionspsykologis-grundare/> (åtkomst 160413).

Antal ord: 20087